
Gmina Tokarnia

***DIAGNOZA STRATEGICZNA
GMINY TOKARNIA***

Tokarnia 2025

SPIS TREŚCI

1.	Położenie i rys historyczny	4
2.	Sfera przestrzenna	8
2.1.	Cechy przestrzeni gminnej i jej zagospodarowanie	8
2.2.	Strefy ochrony konserwatorskiej i obiekty zabytkowe	12
2.3.	Zasoby naturalne i stan środowiska	13
2.4.	Infrastruktura techniczna	16
2.4.1	Sieć drogowa	16
2.4.2	Gospodarka wodno-ściekowa	17
2.4.2.1	Zaopatrzenie w wodę	17
2.4.2.2	Sieć kanalizacyjna	19
2.4.3	Sieć gazowa	21
2.4.4	Energia elektryczna	22
2.4.5	Ciepłownictwo	23
2.4.6	Telekomunikacja	25
2.5.	Zidentyfikowane problemy sfery przestrzennej	25
3.	Sfera społeczna	27
3.1.	Struktura demograficzna i społeczna	27
3.2.	Mieszkalnictwo	33
3.3.	Szkolnictwo	34
3.4.	Kultura	35
3.5.	Sport i rekreacja	37
3.6.	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	38
3.7.	Bezrobocie i rynek pracy	41
3.8.	Zidentyfikowane problemy sfery społecznej	44
4.	Sfera gospodarcza	46
4.1.	Charakterystyka lokalnej gospodarki	46
4.2.	Stan finansów i charakterystyka budżetu	48
4.3.	Zidentyfikowane problemy sfery gospodarczej	53
5.	Analiza porównawcza Gminy Tokarnia z podobnymi jednostkami samorządu terytorialnego	55
5.1.	Wybór jednostek do analizy	55
5.2.	Położenie i dostępność komunikacyjna	55

5.3. Potencjał rozwojowy	57
5.4. Analiza stanu obecnego w wybranych sektorach	58
SPIS TABEL	65

1. Położenie i rys historyczny

Gmina Tokarnia to gmina wiejska położona w powiecie myślenickim, w województwie małopolskim. Zajmuje powierzchnię 68,85 km², co stanowi około 10,2 % obszaru powiatu myślenickiego. Według danych Banku Danych Lokalnych GUS, w 2024 roku gmina liczyła 8 784 mieszkańców i cechowała się gęstością zaludnienia na poziomie 128 osób na km². Mieszkańcy gminy Tokarnia stanowili 6,7% populacji powiatu myślenickiego.

Powiat myślenicki położony jest w południowej części województwa małopolskiego. Sąsiaduje z powiatami krakowskim, wielickim, bocheńskim, limanowskim, nowotarskim, suskim. Większość obszaru powiatu myślenickiego leży w dolinie Raby, otoczonej górami Beskidu Makowskiego i Wyspowego, a północną jego część stanowią wzniesienia Pogórza Wielickiego, Pogórza Wiśnickiego oraz Dolina Skawinki.

Rysunek 1. Mapa województwa małopolskiego

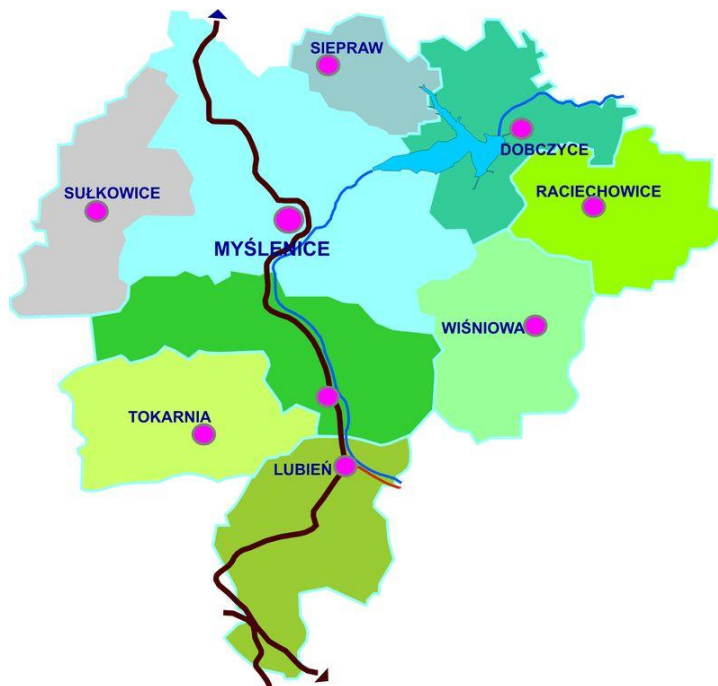

Źródło: opracowano na podstawie https://commons.wikimedia.org/wiki/File%3AWojew%3B3dztwo_ma%5%82opolskie_powiaty2018.png

Powierzchnia powiatu myślenickiego to 673 km², co stanowi 4,4% powierzchni województwa. W skład powiatu myślenickiego wchodzi dziewięć gmin: Myślenice, Dobczyce, Sułkowice (gminy miejsko-wiejskie) oraz Lubień, Pcim, Raciechowice, Siepraw, Tokarnia i Wiśniowa (gminy wiejskie).

Rysunek 2. Mapa powiatu myślenickiego

Źródło: www.myslenicki.pl – portal Powiatu Myślenickiego

Głównym szlakiem komunikacyjnym powiatu myślenickiego jest droga ekspresowa S7 Gdańsk – Rabka-Zdrój oraz droga krajowa nr 7 Żukowo-Chyżne. Ponadto, przez obszar powiatu przebiegają także droga krajowa nr 52 Bielsko-Biała – Głogoczów (w północnej części) oraz droga krajowa nr 28 Zator – Medyka (w części południowej). Sieć dróg ponadlokalnych uzupełniają drogi wojewódzkie nr 964 Kasina Wielka - Dobczyce - Wieliczka - Niepołomice - Zielona - Biskupice Radłowskie, nr 955 Sułkowice – Jawornik, nr 956 Biertowice - Sułkowice – Zembrzyce, nr 967 Myślenice - Dobczyce – Łapczyca oraz nr 968 Lubień - Mszana Dolna - Kamienica – Zabrzeż. Powiat cechuje się wysoką dostępnością komunikacyjną i niewielką odległością od ważnych ośrodków miejskich regionu. Odległość z Myślenic do Krakowa wynosi około 35 km, do Nowego Sącza – ok. 80 km, do Nowego Targu – ok. 55 km, do Tarnowa – ok. 100 km.

Pod względem geograficznym, Tokarnia leży w południowo-zachodniej części powiatu myślenickiego, na pograniczu Beskidu Wyspowego i Beskidu Makowskiego, w dolinie potoku Krzczonówka, który stanowi dopływ Raby. Administracyjnie obszar gminy dzieli się na sześć sołectw: Bogdanówka, Krzczonów, Skomielna Czarna, Tokarnia, Więciórka i Zawadka. Gmina Tokarnia graniczy z gminami Pcim, Lubień, Jordanów, Budzów i Maków Podhalański.

Rysunek 3. Mapa gminy Tokarnia

Źródło: <https://tokarnia.geoportal-krajowy.pl>

Choć przez obszar gminy nie przebiega żaden fragment dróg krajowych czy wojewódzkich, to lokalne trasy zapewniają dogodny dojazd do drogi krajowej nr 7/drogi ekspresowej S7 oraz do drogi krajowej nr 28. Droga krajowa nr 7/droga ekspresowa S7 stanowi bezpośredni szlak dojazdowy do oddalonych o około 12 km od Tokarni Myślenic oraz do Krakowa (około 37 km), natomiast przy drodze krajowej nr 28 położone są Maków Podhalański (około 20 km) oraz Sucha Beskidzka (około 25 km), dzięki czemu Gmina Tokarnia cechuje się dobrymi powiązaniem komunikacyjnymi z pobliskimi ośrodkami miejskimi.

Pierwsze wzmianki o Tokarni pochodzą z 1455 roku. Istnienie tej lokalizacji od XV wieku wskazuje, że osadnictwo rozwijało się wzdłuż historycznie znaczących szlaków prowadzących ku Karpatom. Do 1954 roku Gmina Tokarnia funkcjonowała pod nazwą Gmina Łętownia. W okresie 1975-1998 Tokarnia formalnie należała do województwa

krakowskiego, a od transformacji administracyjnej w 1998 roku jest częścią województwa małopolskiego.

Na przestrzeni wieków we wsi istniały obiekty historyczne, takie jak drewniany kościół Matki Boskiej Śnieżnej z XVIII wieku, później przeniesiony do skansenu w Zubrzycy Górnej. W czasie II wojny światowej, 4 grudnia 1944 roku, w Tokarni miała miejsce pacyfikacja, w wyniku której spłonęło 27 budynków, a 5 osób poniosło śmierć. W Zawadce zachowały się miejsca pamięci i coroczne uroczystości upamiętniające partyzantów - element silnie wpisany w lokalną tożsamość. W XIX wieku funkcjonował tu także okazały dwór wraz z parkiem, który obecnie jest ważnym miejscem kulturalnym i edukacyjnym dla lokalnej społeczności – działalność prowadzi w nim Przedszkole Samorządowe, znajdują się w nim również sale wystawowe Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu, gdzie odbywają się różnorodne wydarzenia kulturalne i wystawy.

Na obszarze, w którym położona jest Gmina Tokarnia, na pograniczu Beskidu Wyspowego i Beskidu Makowskiego, pomiędzy Myślenicami, Rabką-Zdrojem a Suchą Beskidzką, w wyniku długotrwałych procesów historycznych i przenikania się różnych wpływów wykształciła się grupa etnograficzna zwana Kliszczakami, która nie identyfikuje się ani z Góralami Podhalańskimi, ani z Krakowiakami. Na ukształtowanie się odrębności Kliszczaków wpłynęły zarówno bliskość Krakowa i jego wpływy kulturowe, jak i inspiracje płynące z tradycji góralskich Sądecczyzny oraz Podhala. Kliszczacy posiadają własną, odrębną, unikalną kulturę, której centrum pozostaje Gmina Tokarnia.

Pierwsze wzmianki o Kliszczakach i sama nazwa tej grupy etnograficznej pojawiły się w 1851 roku za sprawą Wincentego Pola. Tokarnia i pozostałe gminne wsie – Bogdanówka, Krzczonów, Skomielna Czarna, Więciórka oraz Zawadka – tworzą najpełniejszy i najżywszy ośrodek kultywowania tradycji kliszczackiej. Tu, bardziej niż gdziekolwiek indziej, zachowały się charakterystyczne zwyczaje, elementy stroju ludowego, rzemiosło oraz lokalna gwara. Gmina Tokarnia stanowi dziś nie tylko historyczne, ale także kulturowe centrum regionu Kliszczaków. Choć elementy kultury kliszczackiej można odnaleźć także w sąsiednich gminach, to właśnie Tokarnia pozostaje głównym ośrodkiem tej unikatowej tożsamości.

2. Sfera przestrzenna

2.1. Cechy przestrzeni gminnej i jej zagospodarowanie

Gmina Tokarnia położona jest w południowej części województwa małopolskiego, na pograniczu Beskidu Makowskiego i Beskidu Wyspowego. Jej przestrzeń charakteryzuje się silnie zróżnicowanym ukształtowaniem terenu – dominują tu tereny góryste i wyżynne, z licznymi grzbietami, dolinami i stromymi stokami. Wysokości bezwzględne wahają się od około 360 m n.p.m. w dolinie Krzczonówki do ponad 860 m n.p.m. na najwyższych wzniesieniach. Spośród nich szczególne znaczenie mają cztery kluczowe szczyty: Koskowa Góra (866 m n.p.m. - najwyższy punkt gminy) oraz Zębalowa (858 m), Kotoń (857 m) i Parszywka (842 m). Ich obecność decyduje o lokalnym klimacie, układzie cieków wodnych i rozmieszczeniu elementów przyrodniczych, a także znacząco kształtuje przestrzeń zabudowy.

Układ przestrzenny osadnictwa ma charakter silnie powiązany z ukształtowaniem terenu. Wsie zlokalizowane są głównie w dolinach i na łagodniejszych zboczach, co wynika z historycznych uwarunkowań osadnictwa pastersko-rolniczego.

Krajobraz gminy jest typowo podgórski i cechujący się dużą atrakcyjnością, co sprzyja rozwojowi funkcji turystycznych i rekreacyjnych. Jednocześnie, znaczna część powierzchni (ok. 50%) pokryta jest lasami, a duże nachylenie stoków oraz ograniczony dostęp do infrastruktury technicznej sprawiają, że znaczna część obszaru gminy ma ograniczone możliwości zabudowy. Najbardziej sprzyjające warunki rozwoju osadnictwa i zabudowy istnieją w szerokich dolinach rzecznych, zwłaszcza wzdłuż rzeki Krzczonówki oraz w obniżeniach terenu przy głównych ciągach komunikacyjnych.

Dolina rzeki Krzczonówki stanowi główną oś osadniczą i komunikacyjną gminy. W jej obrębie przebiegają nie tylko główne ciągi drogowe, ale też rozwija się większość zabudowy mieszkaniowej, usługowej i rolniczej. Dzięki stosunkowo łagodnej rzeźbie terenu i sprzyjającym warunkom hydrologicznym, dolina Krzczonówki umożliwia koncentrację infrastruktury technicznej oraz dogodną lokalizację miejsc i obiektów użyteczności publicznej. Ponadto, dolina ta pełni funkcję integrującą przestrzennie obszar gminy, łącząc poszczególne sołectwa i umożliwiając utrzymanie zwartej struktury funkcjonalno-przestrzennej, mimo górzystego otoczenia.

W skład Gminy Tokarnia wchodzi sześć sołectw:

- **Bogdanówka** - położona w południowo-zachodniej części gminy Bogdanówka to wieś o charakterze rolniczym i osadniczym, usytuowana wśród w miarę łagodnych

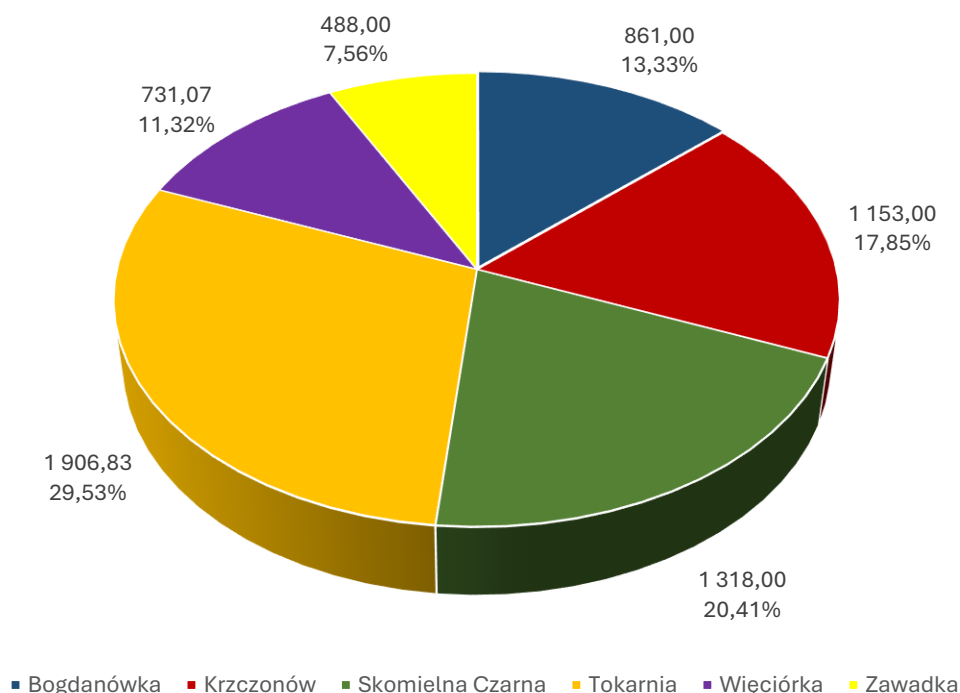
wzgórz Beskidu Makowskiego. Wyróżnia się tradycyjną zabudową oraz silnym zakorzeniem kultury kliszczackiej. Otoczona lasami i terenami rolnymi, stanowi dobry przykład harmonii między użytkowaniem rolnym a walorami krajobrazowymi.

- **Krzczonów** - jedno z największych i najgęściej zabudowanych sołectw w gminie. Położone w dolinie rzeki Krzczonówki, posiada dogodne połączenia drogowe z Pcimiem i Tokarnią. Znaczną rolę w obrębie miejscowości odgrywa budownictwo jednorodzinne oraz rozwijająca się infrastruktura turystyczna i usługowa. Miejscowość ma także historyczne znaczenie jako ośrodek kultury kliszczackiej.
- **Skomialna Czarna** - wieś o rozproszonej zabudowie, położona na pograniczu Beskidu Makowskiego. W jej obrębie dominują tereny leśne, łąki i pastwiska. Charakteryzuje się dużym potencjałem turystycznym, występują tu dogodne warunki do rozwoju rekreacji oraz agroturystyki.
- **Tokarnia** – siedziba władz gminnych, położona przy strategicznych połączeniach lokalnych: drodze powiatowej nr K1685 (łączącej Pcim–Tokarnia–Jordanów) oraz drodze powiatowej nr K1922 prowadzącą w kierunku Więciórki i Trzebuni. Jest największym i najbardziej rozwiniętym ośrodkiem usługowym w gminie, stanowi centrum administracyjne, edukacyjne i gospodarcze gminy. Znajdują się tu m.in. urząd gminy, szkoły, ośrodek zdrowia oraz liczne punkty handlowe i usługowe.
- **Więciórka** - wieś o zwartym układzie przestrzennym, zlokalizowana w środkowej części gminy. Charakteryzuje się rozwojem zabudowy mieszkaniowej oraz dużym udziałem gruntów rolnych. Tereny wokół wsi posiadają umiarkowane nachylenia, sprzyjające dalszemu rozwojowi osadnictwa oraz drobnego rolnictwa.
- **Zawadka** - położona na południowo-wschodnich krańcach gminy, w otoczeniu wzniesień Beskidu Wyspowego. Cechuje się malowniczym krajobrazem i dużym udziałem terenów leśnych. Występują tu warunki sprzyjające rozwojowi turystyki pieszej oraz agroturystyki. Zabudowa wsi jest rozproszona, często ulokowana na zboczach i grzbietach wzgórz.

Pod względem powierzchni największe jest sołectwo Tokarnia, którego powierzchnia wynosi 1 906,83 ha i stanowi około 30% powierzchni obszaru Gminy, natomiast najmniejszą jednostkę stanowi sołectwo Zawadka, którego powierzchnia nie przekracza 10% powierzchni obszaru Gminy.

Wykres 1. Udział powierzchni poszczególnych sołectw w powierzchni gminy w ha

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tokarnia

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii za 2014 rok, udostępnionymi za pośrednictwem Banku Danych Lokalnych GUS (najbardziej aktualne dostępne dane na poziomie gmin), powierzchnia gminy wynosiła 6 863 ha, z czego 6 785 ha to powierzchnia lądowa. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione obejmowały 3 330 ha obszaru gminy (48,52%), co stanowiło największą powierzchnię pod kątem głównych form wykorzystania terenu. Na drugim miejscu pod względem kierunków wykorzystania powierzchni były użytki rolne, które zajmowały 3 240 ha (47,21% powierzchni gminy). Grunty zabudowane i zurbanizowane liczyły 187 ha powierzchni, co odpowiadało 2,72% powierzchni ogółem.

Tabela 1. Formy użytkowania terenu w Gminie Tokarnia

powierzchnia	ha	%
powierzchnia ogółem	6 863	100,00%
powierzchnia lądowa	6 785	98,86%
użytki rolne razem	3 240	47,21%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	3 330	48,52%
grunty pod wodami razem	78	1,14%

grunty zabudowane i zurbanizowane razem	187	2,72%
użytki ekologiczne	0	0,00%
grunty rolne - nieużytki	28	0,41%
tereny różne	0	0,00%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Dane BDL GUS z 2024 roku wskazują, iż Gmina Tokarnia charakteryzuje się umiarkowaną gęstością zaludnienia, poniżej średniej wartości wskaźnika dla powiatu myślenickiego, co jest typowe dla obszarów wiejskich powiatu o charakterze podgórskim. Gęstość zaludnienia Gminy Tokarnia w 2024 roku wynosiła 128 osób/km², co sytuowało Gminę w środku stawki wśród obszarów wiejskich powiatu. Kształtowanie się wskaźnika dotyczącego gęstości zaludnienia pozostaje w ścisłym związku z ukształtowaniem terenu oraz ograniczonymi możliwościami intensywnej urbanizacji. W przypadku Gminy Tokarnia średnia gęstość zaludnienia wpisuje się w jej krajobraz kulturowo-przyrodniczy i specyfikę osadnictwa. Rozproszona zabudowa, ograniczenia wynikające z rzeźby terenu oraz duży udział terenów rolnych i leśnych sprawiają, że obszar gminy zachowuje względnie równomierny, ale nienadmierny poziom zaludnienia.

Tabela 2. Porównanie gęstości zaludnienia poszczególnych gmin powiatu myślenickiego w 2024 roku

Powiat myślenicki	193,1
Siepraw	305,0
Myślenice	296,9
Sułkowice	252,2
Dobczyce	234,3
Lubień	134,6
Tokarnia	128,0
Pcim	124,4
Wiśniowa	112,4
Raciechowice	105,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W Gminie Tokarnia przyjęto następujące uchwały, związane z objęciem poszczególnych jej części miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (stan na 2024 r.):

1. Uchwała Nr XXV/136/2013 z dnia 30 stycznia 2013 r. – uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla sołectw: Tokarnia, Skomielna Czarna, Bogdanówka, Krzczonów, Więciórka, Zawadka.
2. Uchwała Nr XXXVII/207/2014 z dnia 28 maja 2014 r. – zmiana MPZP dla wybranych obszarów we wszystkich sołectwach.
3. Uchwała Nr XXIII/128/2017 z dnia 30 stycznia 2017 r. – kolejna punktowa zmiana MPZP.
4. Uchwała Nr XIV/93/2019 z dnia 31 stycznia 2020 r. – zmiana MPZP – Obszar A (etap I).
5. Uchwała Nr XL/297/2022 z dnia 3 listopada 2022 r. – punktowa zmiana MPZP – Obszar A (etap II).
6. Uchwała Nr XLV/318/2023 z dnia 27 marca 2023 r. – przystąpienie do sporządzenia kolejnej zmiany punktowej MPZP – etap II.
7. Uchwała XLIX/356/2023 Rady Gminy Tokarnia z dnia 6 listopada 2023 r. – w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tokarnia dla wybranych terenów – etap II .
8. Uchwała Nr XLIX/356/2023 z dnia 6 listopada 2023 r. – przystąpienie do sporządzenia zmiany MPZP – etap III.
9. Uchwała Nr V/31/2024 z dnia 1 października 2024 r. – uchwalenie zmiany MPZP – etap III.

2.2. Strefy ochrony konserwatorskiej i obiekty zabytkowe

Zgodnie z aktualnym Wykazem Obiektów Wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Małopolskiego na terenie Gminy Tokarnia znajdują się trzy obiekty ujęte w regionalnym rejestrze zabytków:

- Kaplica dworska p.w. Nawiedzenia NMP w Skomielnej Czarnej, wraz z otoczeniem i drzewostanem – wpis nr A-655 z dnia 6 lipca 1993 r.,
- Układ przestrzenny zespołu dworskiego w Skomielnej Czarnej (z parkiem) – wpis nr A-675 z 13 kwietnia 1994 r.,
- Kaplica parafialna p.w. Matki Boskiej Śnieżnej w Tokarni, razem z parkiem dworskim – wpis nr A-32 z dnia 27 grudnia 1961 r.

Gminna ewidencja zabytków nieruchomości obejmuje dodatkowe obiekty o lokalnym znaczeniu kulturowym i historycznym, które nie zostały wpisane do rejestru wojewódzkiego. Ujęte w niej zostały między innymi:

- zabytki drobne: kapliczki, krzyże przydrożne, stare domy drewniane, zabudowania wiejskie itp.
- zabytki o znaczeniu lokalnym, których wartość wynika w dużej mierze z więzi społeczno-kulturowych.

2.3. Zasoby naturalne i stan środowiska

Zgodnie z zapisami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tokarnia na lata 2023-2026 z perspektywą do 2030 roku, Gmina Tokarnia zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną położona jest na pograniczu mezoregionu Beskidu Makowskiego i mezoregionu Beskidu Wyspowego. Beskid Makowski to część Beskidów Zachodnich, należąca do ich zewnętrznego, północnego pasa, zajmująca łącznie 435 km². Obszar zbudowany jest ze skał fliszowych i leży w strefie brzeżnej płaszczowiny magurskiej. Średniogórska rzeźba Beskidu Makowskiego cechuje się występowaniem szeregu równoległych, głównie równoleżnikowych, szerokich i zaokrąglonych grzbietów, zbudowanych z odpornych piaskowców magurskich, oddzielonych od siebie obniżeniami, wypreparowanymi w łupkach. Obszar odwadniany jest przez rzeki Skawę i Rabę. Beskid Wyspowy jest to rozległy mezoregion, należący do zewnętrznego, północnego pasa Beskidów Zachodnich, którego podstawową cechą jest występowanie pojedynczych, izolowanych wzniesień o stromych stokach, oddzielonych od siebie głębokimi obniżeniami i nisko położonymi przetęczami. Charakterystyczny krajobraz wynika z występowania inwersji rzeźby - wzniesienia zbudowane są z odpornych piaskowców, obniżenia z łupków. Obszar odwadniają dopływy Wisły: Skawa, Raba i Dunajec z Łososiną i Kamienicą.

Obszar Gminy Tokarnia usytuowany jest w dorzeczu potoku Krzczonówka i jej dopływów, przy czym przeważająca większość obejmuje tereny lewobrzeżnych dopływów potoku, takich jak: Bogdanówka, Czarny, Więcierza, Proszkowców, Rusnaków, Zagrodzki. Od zachodu dolina Krzczonówki otoczona jest grzbietem Magury, Syrkówki i Koskowej Góry, od północy Parszywki, Balinki i pasmem Kotonia, od południa - grzbietem Góry Stołowej Łysej i Klimasem, natomiast od wschodu teren jest otwarty. Najwyższym szczytem Gminy Tokarnia jest Koskowa Góra (868 m n.p.m.).

Pod względem klimatycznym obszar Gminy Tokarnia należy do regionu klimatu górskiego (umiarkowanego), gdzie na klimat wpływa zróżnicowanie rzeźby terenu. Jest to klimat z większą ilością opadów, dużymi wahaniami średniej temperatury rocznej i silnymi wiatrami, mającymi wpływ na zmianę pogody. Gmina Tokarnia znajduje się w zasięgu dwóch pięter klimatycznych:

- umiarkowanie ciepłe piętro klimatyczne - obejmuje najniższą część gminy, gdzie występuje zabudowa mieszkaniowa (do wysokości około. 600 m n.p.m.),

- umiarkowanie chłodne piętro klimatyczne - obejmuje wyższe partie Beskidu do wysokości około 866 m n.p.m. (Koskowa Góra).

Najwięcej opadów jest w czerwcu i lipcu, a najmniej w styczniu. W ciągu roku przeważają wiatry wiejące z sektora zachodniego oraz z sektora południowego (m.in. halny).

Gmina Tokarnia znajduje się w zasięgu Beskidu Makowskiego (Średniego) oraz Beskidu Wyspowego. W jednostkach tych przeważają szerokie grzbiety o wysokości 700-900 m n.p.m. Przebieg grzbietów związany jest z występowaniem odpornych piaskowców, a północne stoki mają wyraźny charakter krawędziowy. Rozdzielone są one obniżeniami występującymi w obrębie mniej odpornych serii łupkowych i łupkowo-piaskowcowych. W Gminie Tokarnia układ grzbietów rozcięty jest doliną Krzczonówki oraz jej dopływami na szereg mniejszych, równoleżnikowo przebiegających członów górskich.

Na obszarze gminy stoki są nierównomiernie nachylone. Spadki 0-5% występują w dolinie Krzczonówki i niżej położonych partiach potoków Bogdanówki i Więcierzy oraz na fragmentach spłaszczeń wierzchowinowych. Spadki 5-9% oraz 9-15% występują w sąsiedztwie spłaszczeń oraz na garbach. Spadki 15-20% i >20% występują na zboczach dolin oraz na rozległych powierzchniach stoków, przede wszystkim w zachodniej, południowej i południowo-zachodniej części Gminy. Spadki większe niż 20% zajmują 50% powierzchni gminy. Na najbardziej stromych odcinkach stoków, w zamknięciach dolinek, w rejonie występowania łupków oraz mięszych pokryw zwietrzelinowych występują osuwiska.

Gleby w Gminie Tokarnia należą do gleb górskich. Rzeźba terenu gminy jest niekorzystna dla intensyfikacji produkcji rolnej i obniża w znacznym stopniu wartość gruntów. Największą część obszaru gminy stanowią gleby brunatne kwaśne i wylugowane, wytworzone w większości ze skał fliszowych o spoiwie niewęglanowym oraz sporadycznie z utworów starych terasów rzecznych (Tokarnia i Krzczonów) i skał fliszowych o spoiwie węglanowym (Krzczonów). Na terenie Gminy występują także mady brunatne i inicjalne. Są to gleby wytworzone ze współczesnych osadów rzecznych, w warunkach niesprzyjających rozwojowi procesu bagiennego. Najbliżej cieków wodnych występują mady inicjalne, które posiadają niewykształcone profile i mogą podlegać zalewom. Są to gleby bardzo płytkie, okresowo za suche. Wytworzone są przeważnie z glin lekkich pylastych lub średnich pylastych płytko podścielonych żwirami. Nieco dalej cieków wodnych wytworzyły się mady brunatne o głębszych profilach, niepodlegające stałym zalewom. Na niewielkim obszarze w Krzczonowie i Tokarni występują pseudobielice. Wytworzone są z utworów starych terasów rzecznych oraz ze skał osadowych o lepisczu bezwęglanowym. Wykazują one skład mechaniczny glin średnich pylastych na glinach ciężkich pylastych bez domieszki szkieletu. Gleby glejowe

są to gleby powstałe z osadów rzecznych (mady glejowe) oraz z utworów namytych (gleby glejowe deluwialne), wytworzone z pyłów ilastych na łożach pylastych lub glinach ciężkich, stale lub okresowo za mokre, zajęte pod trwałe użytki zielone. Występują niewielkimi konturami, zajmując małą powierzchnię. Na stromych i urwistych brzegach wąwozów występują gleby wietrzeniowe bez typu. Minimalną powierzchnię zajmują gleby murszowo-mineralne, które posiadają pod płytkim poziomem murszowym podłoże mineralne.

W rozmieszczeniu pionowym szaty roślinnej na terenie Gminy Tokarnia wyróżnić można następujące piętra wysokościowe charakterystyczne dla Beskidów:

- piętro pogórza do wysokości ok. 600 m n.p.m.
- piętro regla dolnego od ok. 600 do 866 m n.p.m.

W piętrze pogórza występują lasy mieszane (olcha szara, wierzba, jesion, jawor, dąb sosna i czeremcha). W piętrze regla dolnego dominują lasy świerkowe, świerkowo-jodłowe, sosnowe i buczyna karpacka. Natomiast wokół źródeł i cieków powierzchniowych często występują skupiska olchy szarej, wierzby, jesionu, jaworu i czeremchy. Występujące krzewy to: bez koralowy i czarny, leszczyna, jarzębina, iwa, tarnina malina, jeżyna, kalina. Gmina Tokarnia jest bogata pod względem przyrodniczym. Szczególnie cenne są tu zalesione szczyty o wysokości od 562 do 866 m n.p.m. Przeważającym typem siedliskowym lasu w Gminie Tokarnia jest las górski.

Na terenie gminy Tokarnia nie występują obszary Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Część obszaru Gminy Tokarnia, o powierzchni 0.22 ha, wchodzi w skład Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tokarnia na lata 2023-2026 z perspektywą do 2030 roku wskazuje, iż na terenie gminy Tokarnia nie występują emitory szczególnie uciążliwe dla środowiska, natomiast zły stan powietrza, wynikający z niskiej emisji, może wpływać negatywnie na zasoby przyrodnicze oraz ogólny stan środowiska na terenie Gminy. Występujące zanieczyszczanie ściekami bytowo-komunalnymi wód powierzchniowych niekorzystnie zmienia warunki bytowania dla rodzimej ichtiofauny. Znacznym zagrożeniem szczególnie w czasie suchych pór roku jest możliwość wybuchu pożarów, zarówno samoistnych jak i spowodowanych przez człowieka, np.: wskutek wypalania suchych traw.

Szczególnym problemem w skali ponadlokalnej są zanieczyszczenia powietrza, z którymi boryka się obszar całego regionu. Zgodnie z oceną jakości powietrza, przeprowadzoną na terenie województwa małopolskiego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w 2024, w strefie małopolskiej, do której należy Gmina Tokarnia, według kryterium ochrony zdrowia ludzi stwierdzono przekroczenia poziomów

dopuszczalnych i docelowych pyłu zawieszonego PM10, benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 oraz ozonu. Pył zawieszony PM-10 należy do zanieczyszczeń uważanych za jedno z najbardziej toksycznych substancji w powietrzu. Emitowany jest do atmosfery m.in. podczas procesu spalania paliw stałych (np. w procesie ogrzewania budynków). Benzo(a)piren należy do pocyklicznych węglowodorów aromatycznych, jest substancją silnie rakotwórczą. Ozon w dolnej warstwie atmosfery – troposferze jest zanieczyszczeniem powietrza, które negatywnie wpływa na zdrowie ludzi. Podwyższone stężenie ozonu w powietrzu może prowadzić do reakcji zapalnych oczu czy chorób dróg oddechowych, w tym nasilenia objawów astmy oraz zmniejszenia wydolności płuc. Do głównych przyczyn związanych z przekroczeniem poziomu zanieczyszczeń wymienionych substancji należą niekorzystne warunki klimatyczne, szczególnie lokalne warunki rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń oraz oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Analiza wyników oceny stanu powietrza na terenie strefy małopolskiej potwierdza, że źródła niskiej emisji należą do najpoważniejszych zagrożeń na terenie przedmiotowego obszaru.

2.4. Infrastruktura techniczna

2.4.1 Sieć drogowa

Gmina Tokarnia posiada dobrze rozwiniętą sieć drogową, dostosowaną do lokalnych warunków obszaru cechującego się wiejskim charakterem, rozproszonym osadnictwem oraz znacznymi różnicami wysokości terenu. Przez teren Gminy nie przebiega żadna droga krajowa ani wojewódzka, przez co główne ciągi komunikacyjne obszaru stanowią drogi powiatowe. Najważniejszą z nich jest droga powiatowa nr K1685 – Pcim - Tokarnia – Jordanów. Przebiega ona przez Tokarnię i umożliwia bezpośredni dojazd zarówno do drogi krajowej nr 7/drogi ekspresowej S7, jak i do drogi krajowej nr 28. Droga ta stanowi lokalną oś osadniczo-komunikacyjną i główny szlak dojazdu do instytucji publicznych i punktów usługowych zlokalizowanych w centralnej części gminy. Pozostałe drogi powiatowe przebiegające przez obszar Gminy Tokarnia:

- K1922 Tokarnia - Więciórka – Trzebunia,
- K1921 Tokarnia – Bogdanówka,
- K1687 Skomielna Czarna - Wieprzec.

Stan techniczny i szerokość tych dróg są zróżnicowane, w ich obrębie często występują odcinki kręte i wąskie, szczególnie w rejonach górskich oraz o dużym nachyleniu terenu.

Stosunkowo rozbudowana jest też sieć dróg gminnych i wewnętrznych, umożliwiająca dostęp do rozproszonych zagród, pól i terenów rekreacyjnych, choć ich

standard (nawierzchnia, odwodnienie) bywa niewystarczający. Część z nich wymaga modernizacji, szczególnie w kontekście rosnącej zabudowy mieszkaniowej i rozwoju turystyki.

Ze względu na górzyste ukształtowanie terenu, sieć drogowa ma charakter dolinowy – główne szlaki podążają za dolinami rzek i potoków, np. Krzczonówki, co ogranicza możliwości kształtowania alternatywnych tras komunikacyjnych. Brak drogi wojewódzkiej i położenie Gminy Tokarnia z dala od głównych korytarzy tranzytowych ograniczają jej potencjał jako miejsca o funkcjach logistycznych czy przemysłowych, ale sprzyjają rozwojowi funkcji mieszkaniowej, rolniczej oraz turystyczno-rekreacyjnej, przy relatywnie spokojnym ruchu samochodowym.

W zakresie transportu publicznego funkcjonują głównie linie busowe, łączące poszczególne sołectwa z Myślenicami, Pcimiem czy Krakowem, jednak ich częstotliwość i dostępność są ograniczone, szczególnie poza godzinami szczytu i w weekendy.

Sieć drogowa Gminy Tokarnia zapewnia podstawową dostępność komunikacyjną i obsługę lokalnych potrzeb, ale ze względu na warunki terenowe i brak infrastruktury wyższego rzędu wymaga dalszego rozwoju i dostosowania do rosnących funkcji osadniczych i turystycznych. W części miejscowości brakuje chodników. Z punktu widzenia rozwoju turystyki i rekreacji, lecz także bezpieczeństwa wszystkich użytkowników dróg, korzystne byłoby również rozbudowywanie sieci ścieżek rowerowych i ich wydzielenie z pasów drogowych.

Przez obszar gminy nie przebiega sieć kolejowa.

2.4.2 Gospodarka wodno-ściekowa

2.4.2.1 Zaopatrzenie w wodę

Zgodnie z zapisami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tokarnia na lata 2023–2026 z perspektywą do 2030 roku, na terenie Gminy nie funkcjonuje gminna sieć wodociągowa w rozumieniu jednolitego systemu wodociągowego. System zaopatrzenia w wodę oparty jest na zdecentralizowanym modelu, bazującym na lokalnych wodociągach sieciowych oraz indywidualnych ujęciach.

W poszczególnych sołectwach występują niewielkie sieci obsługujące pojedyncze gospodarstwa lub ich niewielkie grupy. Źródłem zaopatrzenia są przede wszystkim ujęcia własne: studnie kopane lub wiercone, a także źródła stokowe. W całej gminie zinwentaryzowano łącznie 260 ujęć wód podziemnych, z czego część stanowią ujęcia zbiorowe, obsługujące obiekty użyteczności publicznej lub kilka gospodarstw domowych.

Typowe parametry sieci lokalnych to rury PE o średnicy 32–50 mm oraz wydajność ujęć rzędu 2,0–8,6 m³/h w przypadku warstw wodonośnych magurskich i do 2 m³/h dla czwartorzędowych. Zasoby wodne są zróżnicowane, w części miejscowości (np. w Tokarni) występują trudności z ich eksploatacją ze względu na warunki geologiczne, co ogranicza możliwość budowy większych systemów wodociągowych.

W dokumentach planistycznych gminy przyjęto kierunek rozwoju infrastruktury wodnej oparty na etapowym rozbudowywaniu lokalnych sieci wodociągowych.

Przykładowe zasoby funkcjonujące zgodnie z ewidencją gminną:

- Studnia przy Urzędzie Gminy w Tokarni,
- Ujęcie przy Gminnym Ośrodku Kultury w Skomielnej Czarnej,
- Ujęcie przy Szkole Podstawowej w Krzczonowie,
- Źródło powierzchniowe na potoku Groń – zasilające m.in. Urząd, GOK, Dom Kultury, przedszkole i Ośrodek Zdrowia w Tokarni.

Obecny model zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy Tokarnia oparty jest na rozproszonym systemie lokalnych ujęć i niewielkich wodociągów, co niesie za sobą ryzyko dla środowiska naturalnego. Jednym z problemów wynikających z braku zintegrowanej, centralnej sieci wodociągowej jest konieczność eksploatacji wielu indywidualnych i lokalnych ujęć wód podziemnych, co prowadzi do silnej presji na lokalne zasoby wodne, zwłaszcza tam, gdzie warunki hydrogeologiczne są mniej korzystne. W efekcie może dochodzić do nadmiernego poboru wody, obniżania poziomu wód gruntowych oraz zaburzenia naturalnego bilansu wodnego.

Kolejnym istotnym zagrożeniem jest możliwość występowania zanieczyszczeń punktowych. Duża liczba studni i małych sieci wodociągowych, często funkcjonujących bez nadzoru sanitarnego, zwiększa ryzyko przedostawania się do wód podziemnych zanieczyszczeń z sąsiednich zbiorników bezodpływowych, nieszczelnych szamb czy gruntów użytkowanych rolniczo. Utrudniony jest także monitoring stanu ujęć i jakości dostarczanej z nich wody.

Brak jednolitego systemu wodociągowego skutkuje również rozproszeniem odpowiedzialności za jakość wody pitnej. W niektórych przypadkach lokalne instalacje mogą nie spełniać norm higienicznych, co może stwarzać zagrożenia dla zdrowia. Do potencjalnych zagrożeń zaliczyć należy zarówno zanieczyszczenia mikrobiologiczne, jak i chemiczne, szczególnie w kontekście stosowania nawozów i środków ochrony roślin w pobliżu ujęć wody.

System zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy wiąże się również z barierami inwestycyjnymi. Brak dostępu do wodociągów w części sołectw ogranicza możliwości rozwoju budownictwa mieszkaniowego i usługowego, a jednocześnie pogłębia potrzebę eksploatacji lokalnych ujęć, co może przekraczać bezpieczny poziom ich wykorzystania.

Pomimo faktu, iż rozproszony system zaopatrzenia w wodę dostosowany jest do uwarunkowań przestrzennych i geologicznych Gminy Tokarnia, niesie on ze sobą istotne wyzwania w zakresie ochrony środowiska. Istnieje potrzeba uporządkowania i racjonalizacji istniejących systemów lokalnych, wzmocnienia nadzoru sanitarnego nad ujęciami wody oraz skuteczniejszej ochrony zasobów wód podziemnych.

2.4.2.2 Sieć kanalizacyjna

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, na terenie Gminy Tokarnia w 2024 roku długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 46,3 km. Podstawowe dane dotyczące poziomu rozwoju gospodarki ściekowej na terenie Gminy Tokarnia przedstawia poniższa tabela:

Tabela 3. Poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej w Gminie Tokarnia w 2024 roku

Kanalizacja		
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	46,3
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	560
ścieki odprowadzone	dam ³	37
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (2023)	osoba	2 476

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Gmina Tokarnia cechuje się stosunkowo niskim poziomem rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej. W 2023 roku (najnowsze dostępne dane BDL GUS na moment opracowania) z sieci korzystało 28,1% mieszkańców gminy.

Tabela 4. Stopień zwodociągowania i skanalizowania Gminy Tokarnia w 2023 roku

Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców (w %)	28,1
---	------

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Powiat myślenicki, głównie ze względu na pagórkowate, podgórskie i górskie ukształtowanie terenu, jest obszarem, na którym prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej jest utrudnione, a z problemem niedostatecznego skanalizowania borykają się wszystkie gminy powiatu. Zgodnie z danymi BDL GUS, w 2023 roku 61% mieszkańców powiatu korzystało z sieci kanalizacji sanitarnej. Biorąc pod uwagę wyłącznie obszary wiejskie, dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadało 52,3% mieszkańców. Średnia

województwa była w 2023 roku wyższa od średniej powiatowej, jeśli jednak pod uwagę weźmie się wyłącznie obszary wiejskie, wskaźniki regionalne kształtowały się na nieco niższym poziomie. Stopień skanalizowania Gminy Tokarnia był wyraźnie niższy od średnich powiatowych i wojewódzkich, także w ujęciu wyłącznie obszarów wiejskich. Zestawienie danych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Porównanie stopnia zwodociągowania i stopnia skanalizowania Gminy Tokarnia, powiatu myślenickiego, w tym obszarów wiejskich oraz województwa małopolskiego, w tym obszarów wiejskich w 2023 roku

	Gmina Tokarnia	Powiat myślenicki ogółem	Powiat myślenicki – obszary wiejskie	Województwo małopolskie ogółem	Województwo małopolskie obszary wiejskie
Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2023 roku (w %)	28,1	61,0	52,3	66,2	44,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Głównym powodem niskiego stopnia skanalizowania Gminy jest ukształtowanie jej terenu, które utrudnia budowę urządzeń sieciowych na dużą skalę. W związku z tym, znaczna część ścieków gromadzona jest w zbiornikach przydomowych lub oczyszczana jest za pomocą przydomowych oczyszczalni ścieków. Szacuje się, że na terenie gminy Tokarnia ok. 70 % budynków jest wyposażonych w zbiorniki na nieczystości ciekłe i przydomowe oczyszczalnie ścieków, gdzie znaczną większość stanowią zbiorniki okresowo opróżniane.

Zgodnie z zapisami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tokarnia na lata 2023-2026 z perspektywą do 2030 roku, ilość ścieków bytowych gromadzonych w zbiornikach przydomowych w 2023 r. wynosiła łącznie ok. 216,6 tys. m³, z czego wywieziono taborem asenizacyjnym do stacji zlewnych oczyszczalni 5,5 tys. m³ ścieków (2,5 %). Przytoczone dane wskazują, iż prowadzenie gospodarki ściekowej opartej głównie na systemach indywidualnych (zbiornikach bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalniach ścieków), charakteryzuje się występowaniem ryzyka zbyt niskiego poziomu wywozu nieczystości, którego przyczyną jest albo niedostateczna szczelność zbiorników i oczyszczalni, albo niedopilnowanie obowiązku okresowego wywozu nieczystości w obowiązujących terminach. Ponadto, wywożenie ścieków zgromadzonych w zbiornikach bezodpływowych i przydomowych oczyszczalniach do

oczyszczalni ścieków generuje wysokie koszty, co sprzyja nielegalnym zrzutom ścieków do wód i gruntu. Duża liczba instalacji indywidualnych zwiększa koszty ich prawidłowego nadzoru i kontroli. Brakuje również systemu kontroli jakości ścieków oczyszczonych w przydomowych oczyszczalniach ścieków.

Na terenie Gminy Tokarnia funkcjonuje biologiczna oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana w miejscowości Tokarnia.

2.4.3 Sieć gazowa

Zgodnie z zapisami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tokarnia na lata 2023-2026 z perspektywą do 2030 roku, zaopatrzenie w gaz Gminy Tokarnia oparte jest na zasilaniu z gazociągu wysokiego ciśnienia Dn 300 mm CN 6,4 MPa relacji Myślenice – Poronin, poprzez stację redukcyjno-pomiarową w Lubniu, zlokalizowaną poza obszarem gminy. Odbiorcy są zasilani w gaz poprzez sieć średniego ciśnienia. Gaz dostarczany jest do miejscowości Bogdanówka, Krzczonów, Skomielna Czarna, Tokarnia i Więciórka. Sieci gazowe są w eksploatacji Polskiej Spółki Gazownictwa Sp z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Krakowie.

- główne gazociągi średniego ciśnienia, pełniące role gazociągów przesyłowych w Gminie Tokarnia:
- gazociąg średniego ciśnienia ØST150 mm od stacji redukcyjno-pomiarowej lo Lubień, przebiegający przez miejscowości Krzczonów i Tokarnia,
- gazociąg średniego ciśnienia Ø80PE90 mm przebiegający przez miejscowość Więciórka,
- gazociąg średniego ciśnienia Ø100PE110 mm przebiegający przez miejscowość Skomielna Czarna,
- gazociąg średniego ciśnienia Ø80PE90 mm przebiegający przez miejscowość Bogdanówka.

Przez teren poszczególnych miejscowości przebiegają gazociągi rozdzielcze o średnicach Ø 65 - Ø 25 mm.

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, długość czynnej sieci gazowej na terenie gminy Tokarnia w 2023 roku (najnowsze dostępne dane BDL GUS na moment opracowania) wynosiła 64 484 m. Do sieci podłączonych było 1 304 budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, korzystało z niej 53,3% mieszkańców.

Tabela 6. Poziom rozwoju sieci gazowej w Gminie Tokarnia w 2023 roku

długość czynnej sieci ogółem w m	m	64 484
długość czynnej sieci przesyłowej w m	m	0

długość czynnej sieci dystrybucyjnej w m	m	64 484
czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	szt.	1 304
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	1 242
odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe)	gosp. dom.	1 142
odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogrzewający mieszkania gazem	gosp. dom.	755
zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w MWh	MWh	10 668,6
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań przez gospodarstwa domowe w MWh	MWh	9 866,4
długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km ²	km/100 km ²	94,0
korzystający z instalacji ogółem	%	53,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Dostępność sieci gazowej jest istotna z punktu widzenia między innymi poziomu zanieczyszczeń atmosferycznych, pochodzących ze źródeł bytowych, tzw. niskiej emisji. Z uwagi na fakt, iż w województwie małopolskim niska emisja należy do podstawowych problemów związanych ze stanem środowiska atmosferycznego i jakością życia mieszkańców, możliwość ogrzewania budynków za pomocą gazu stanowi alternatywę dla pieców węglowych. Na terenie gminy z tego rozwiązania korzysta około 54% odbiorców gazu. Stopień wykorzystania gazu do ogrzewania budynków mieszkalnych zależy zarówno od dostępności sieci, jak też od innych czynników, przede wszystkim ekonomicznych.

2.4.4 Energia elektryczna

Zgodnie z zapisami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tokarnia na lata 2023-2026 z perspektywą do 2030 roku, źródłem zasilania obszaru Gminy w energię elektryczną są stacje 110/SN kV GPZ Myślenice oraz GPZ Jordanów (obie zlokalizowane poza obszarem Gminy). Odbiorcy zasilani są w energię elektryczną w oparciu o sieć elektroenergetyczną średniego napięcia 15 kV poprzez stacje transformatorowe SN/nN. Na obszarze Gminy funkcjonuje sieć elektroenergetyczna głównie w wykonaniu napowietrznym. Stacje transformatorowe są przeważnie wykonane jako napowietrzne - słupowe, wyposażone w transformatory o mocach od 30 do 400 kVA. Nieliczne stacje są wykonane jako wnetrzowe.

Na terenie Gminy Tokarnia znajdują się następujące urządzenia i sieci elektroenergetyczne:

- napowietrzna jednotorowa linia energetyczna 110 kV relacji GPZ Skawina Huta - GPZ Rabka,
- napowietrzna dwutorowa linia energetyczna 110 kV relacji GPZ Skawina Huta - GPZ Szaflary oraz Skawina Elektrownia - GPZ Szaflary,
- stacje transformatorowe SN/nN,
- sieci elektroenergetyczne średniego i niskiego napięcia.

2.4.5 Ciepłownictwo

Na obszarze Gminy Tokarnia nie funkcjonuje zbiorczy system ciepłowniczy. Zaopatrzenie w ciepło realizowane jest poprzez indywidualne źródła ogrzewania – zarówno w budynkach mieszkalnych, jak i obiektach użyteczności publicznej oraz w miejscach prowadzenia działalności gospodarczej. Dominującą formą ogrzewania są lokalne paleniska i kotłownie, zasilane głównie paliwami stałymi, takimi jak drewno i węgiel, które stanowią zdecydowaną większość wykorzystywanych surowców. W mniejszym zakresie wykorzystywany jest gaz sieciowy oraz odnawialne źródła energii.

Budynki gminne zazwyczaj posiadają indywidualne kotłownie – najczęściej gazowe lub oparte na biomasie. W ostatnich latach podejmowane są działania zmierzające do modernizacji tych systemów, w tym wymiany starych kotłów na nowe, bardziej efektywne jednostki, które spełniają aktualne normy środowiskowe w zakresie emisji zanieczyszczeń. Modernizacje te dotyczą zarówno zmiany rodzaju paliwa, jak i poprawy efektywności urządzeń grzewczych.

Wiele starszych budynków na terenie gminy cechuje się niską efektywnością energetyczną. Nieszczelna stolarka okienna, brak ocieplenia ścian i stropów czy przestarzałe instalacje grzewcze powodują, że do uzyskania komfortu cieplnego konieczne jest zużycie znacznie większej ilości paliwa. Skutkuje to nie tylko wyższymi kosztami dla mieszkańców, ale także wzrostem emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Problematyka jakości powietrza stanowi istotne wyzwanie dla Gminy Tokarnia, tak jak i dla całego regionu. Zgodnie z oceną jakości powietrza dokonywaną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, strefa małopolska, w której znajduje się gmina, od lat przekracza dopuszczalne normy dla pyłu zawieszonego oraz benzo(a)pirenu – związków uznawanych za szczególnie szkodliwe dla zdrowia człowieka. Głównym źródłem tych zanieczyszczeń jest tzw. niska emisja, czyli emisja z indywidualnych źródeł ciepła o niewielkiej wysokości – przede wszystkim domowych pieców opalanych węglem i drewnem.

W odpowiedzi na te wyzwania Gmina Tokarnia podejmuje działania mające na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń, m.in. poprzez wspieranie wymiany kotłów oraz promowanie odnawialnych źródeł energii. Na terenie Gminy montowane są instalacje fotowoltaiczne, pompy ciepła i kolektory słoneczne – zarówno w budynkach prywatnych, jak i publicznych. Choć są to rozwiązania wspomagające, a nie w pełni zastępujące tradycyjne systemy ogrzewania, ich dalszy rozwój jest niezbędny dla poprawy jakości powietrza i zmniejszenia zależności od paliw kopalnych.

Poniższa tabela zawiera zestawienie instalacji fotowoltaicznych zainstalowanych na budynkach gminnych.

Tabela 7. Wykaz instalacji fotowoltaicznych zainstalowanych na budynkach gminnych

Nazwa	Moc przyłączeniowa kW	Moc instalacji fotowoltaicznej kWp
Szkoła Podstawowa im. Ojca Palucha W Skomielnej Czarnej	35	28,35
Szkoła Podstawowa nr 1 W Tokarni	60	48,6
Szkoła Podstawowa nr 2 Im. Stanisława Marusarza W Tokarni	20	18,9
Szkoła Podstawowa w Bogdanówce	21	16,65
Dom Ludowy w Skomielnej Czarnej	20	11,7
Urząd Gminy w Tokarni	21	16,65
Ośrodek Zdrowia w Tokarni	17	23,4
Oczyszczalnia Ścieków	112	26,1

Źródło: Urząd Gminy Tokarnia

W dłuższej perspektywie konieczne będzie kontynuowanie inwestycji w modernizację infrastruktury grzewczej, termomodernizację budynków oraz upowszechnienie przyjaznych środowisku źródeł ciepła. Poprawa efektywności energetycznej zasobów budowlanych oraz ograniczenie emisji niskiej to kluczowe wyzwania stojące przed Gminą Tokarnia w kontekście ochrony klimatu, zdrowia mieszkańców i zrównoważonego rozwoju lokalnego.

2.4.6 Telekomunikacja

Zgodnie z zapisami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tokarnia na lata 2023-2026 z perspektywą do 2030 roku, obsługa telekomunikacyjna w Gminie realizowana jest przez operatorów telekomunikacyjnych. Wszyscy odbiorcy mają dostęp do sieci telefonicznej oraz Internetu. Urządzenia nadawczo-odbiorcze telefonii komórkowych na terenie Gminy znajdują się na granicy obrębów Tokarnia i Więciórka (2 maszty) oraz jeden w obrębie Bogdanówka (przy granicy Gminy).

2.5. Zidentyfikowane problemy sfery przestrzennej

Do głównych problemów sfery przestrzennej Gminy Tokarnia należą:

- Rozproszona zabudowa i niedostatki zbiorczych systemów infrastrukturalnych:
 - znaczna część zabudowy ma charakter rozproszony, co utrudnia efektywne planowanie i realizację zbiorczej infrastruktury technicznej (takich jak: sieć wodociągowa, sieć kanalizacji sanitarnej, zbiorcze systemy ciepłownicze),
 - brak zintegrowanej sieci wodociągowej, oparty głównie na indywidualnych ujęciach wody.
- Niewystarczająca dostępność infrastruktury kanalizacyjnej
 - duża część obszaru gminy pozbawiona jest dostępu do zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej, co skutkuje stosowaniem przydomowych szamb i zbiorników bezodpływowych, stwarzających zagrożenie dla środowiska.
 - ograniczenia finansowe i terenowe w dalszym rozwoju systemu kanalizacyjnego.
- Niedostateczna efektywność energetyczna zabudowy
 - wiele budynków, szczególnie starszych, cechuje się brakiem odpowiedniego ocieplenia, nieszczelną stolarką oraz przestarzałymi instalacjami grzewczymi, co powoduje wysokie zużycie energii i wzrost emisji zanieczyszczeń.
- Duży udział nieekologicznych źródeł ciepła
 - w większości budynków nadal wykorzystywane są indywidualne kotły na paliwa stałe (węgiel, drewno), które często nie spełniają obowiązujących norm emisyjnych.
 - brak dostępu do sieci ciepłowniczej oraz ograniczony dostęp do gazu i odnawialnych źródeł energii w niektórych częściach gminy.
- Zanieczyszczenie powietrza i zagrożenia środowiskowe

- wysoka emisja pyłów zawieszonych PM10 i PM2.5 oraz benzo(a)pirenu związana z indywidualnym ogrzewaniem domów i lokalnymi kotłowniami.
- przekroczenia norm jakości powietrza, potwierdzone klasyfikacją strefy małopolskiej do klasy C pod względem ochrony zdrowia.
- Presja na lokalne zasoby wodne i ich zagrożenie
 - eksploatacja wielu rozproszonych ujęć wód podziemnych prowadzi do presji na warstwy wodonośne, ich nadmiernego wykorzystania oraz ryzyka zanieczyszczeń.
 - część ujęć może nie być objęta stałą kontrolą sanitarną lub być nielegalna, co utrudnia nadzór nad jakością wody.
- Ograniczenia wynikające z uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych
 - znaczna część Gminy położona jest na terenach o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, o górzystym ukształtowaniu terenu, co ogranicza możliwości inwestycyjne i zrównoważonego rozwoju skoncentrowanej zabudowy.
 - konieczność zachowania równowagi między rozwojem a ochroną środowiska naturalnego.

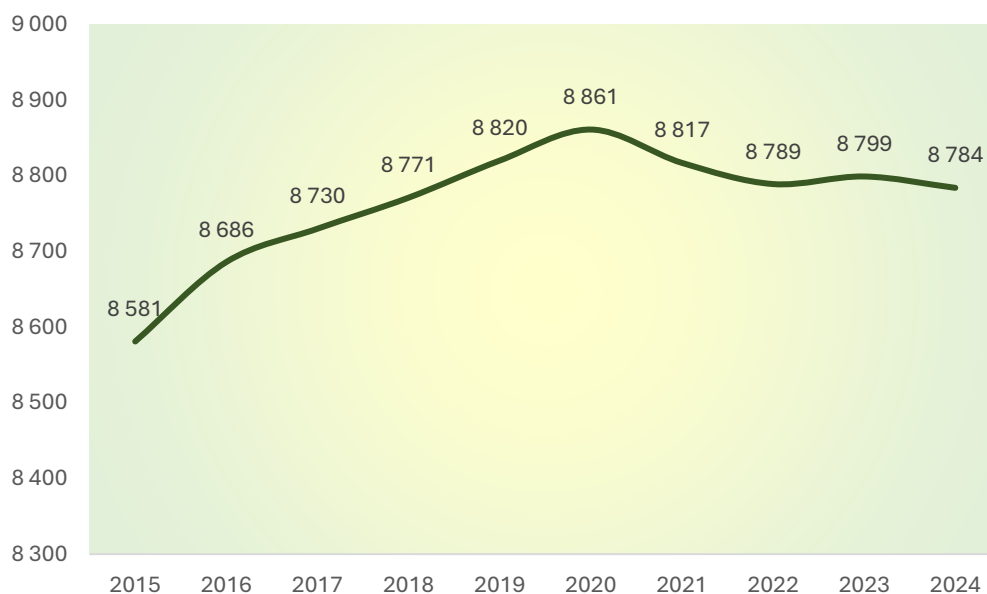

3. Sfera społeczna

3.1. Struktura demograficzna i społeczna

Według Banku Danych Lokalnych GUS, w roku 2024 na terenie Gminy Tokarnia mieszkały 8 784 osoby. Biorąc pod uwagę okres 10-letni, obejmujący lata 2015-2024, można zauważyć, iż do roku 2020 liczba ludności systematycznie rosła, jednak nie było to zjawisko intensywne i poza rokiem 2016 nie przekraczało kilkudziesięciu osób rocznie. W latach 2021, 2022 oraz 2024 odnotowano spadek liczby ludności, jednak również cechował się on niewielkim natężeniem. Biorąc pod uwagę całość badanego okresu, liczba mieszkańców Gminy Tokarnia w roku 2024 była wyższa o 203 osoby (2,37%) niż w roku 2015.

Wykres 2. Liczba mieszkańców Gminy Tokarnia w latach 2015-2024

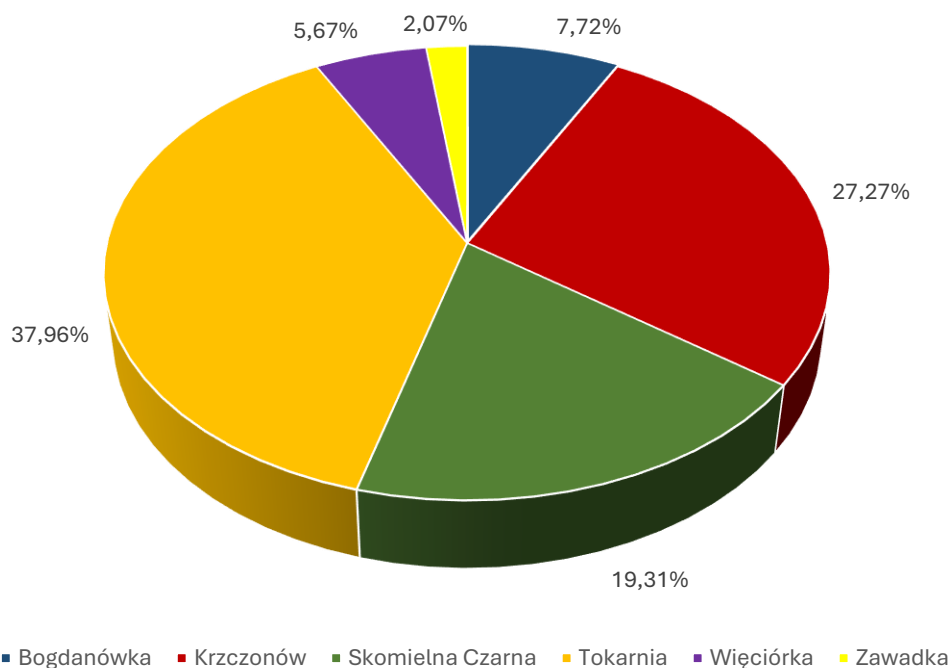

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Spośród sześciu sołectw Gminy Tokarnia największą liczbą ludności cechowało się sołectwo Tokarnia. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Tokarnia, w 2025 roku mieszkało w nim 3 381 osób (liczba mieszkańców aktualnych, obejmująca mieszkańców stałych i czasowych). Najmniejsze pod względem liczby ludności jest sołectwo Zawadka, liczące 184 mieszkańców.

Wykres 3. Udział liczby mieszkańców poszczególnych sołectw w liczbie ludności Gminy Tokarnia ogółem w 2025 roku

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy Tokarnia

Gmina Tokarnia pod względem liczebności mieszkańców jest siódmą gminą powiatu myślenickiego ogółem i czwartą gminą wyłącznie wiejską. Mieszkańcy Tokarnia w 2024 roku stanowili 7,9% ludności powiatu myślenickiego.

Tabela 8. Liczba ludności poszczególnych gmin powiatu myślenickiego w 2024 roku

	Gmina	Liczba mieszkańców
1	Myślenice	45 557
2	Dobczyce	15 556
3	Sułkowice	15 221
4	Pcim	11 068
5	Lubień	10 108
6	Siepraw	9 714
7	Tokarnia	8 784
8	Wiśniowa	7 539
9	Raciechowice	6 437
	Powiat myślenicki	129 984

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Czynnikami mającym podstawowy wpływ na kształtowanie się liczby mieszkańców gminy jest przyrost naturalny. W badanym okresie Gmina Tokarnia cechowała się wysokimi wartościami dodatnimi przyrostu naturalnego na 1000 ludności w latach 2015-2020, kształtującymi się na poziomie powyżej 4, natomiast od roku 2021 przyrost naturalny na 1000 ludności pozostaje dodatni, natomiast jego wartości są zauważalnie niższe, niż w poprzednich latach i wynoszą poniżej 4.

Tabela 9. Przyrost naturalny w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
przyrost naturalny na 1000 ludności	5,94	8,12	4,82	5,82	5,12	4,51	1,24	0,79	1,36	3,87

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W roku 2024 przyrost naturalny w Gminie Tokarnia wynosił 3,87 i był znacznie wyższy zarówno od średniej dla powiatu myślenickiego, jak i od średniej wojewódzkiej.

Tabela 10. Przyrost naturalny w Gminie Tokarnia, powiecie myślenickim i województwie małopolskim w 2024 roku

Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2024	
Gmina Tokarnia	3,87
Powiat myślenicki	-0,32
Województwo małopolskie	-1,82

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Poza przyrostem naturalnym na liczbę ludności wpływają także migracje. W badanym okresie w większości lat saldo migracji w Gminie Tokarnia przyjmowało wartości ujemne, poza latami 2015-2016.

Tabela 11. Saldo migracji w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024

	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
saldo migracji											
ogółem	osoba	0	3	-4	-10	-1	-9	-20	-30	-5	-50
saldo migracji na 1000 osób											
ogółem	osoba	0,0	0,3	-0,5	-1,1	-0,1	-1,0	-2,3	-3,4	-0,6	-5,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W kierunkach migracji na terenie Gminy Tokarnia liczebnie dominują zameldowania ze wsi oraz wymeldowania na wieś.

Tabela 12. Kierunki migracji w Gminie Tokarnia w 2024 roku

zameldowania z miast	zameldowania ze wsi	wymeldowania do miast	wymeldowania na wieś
17	28	29	58

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Biorąc pod uwagę podział mieszkańców Gminy Tokarnia ze względu na ekonomiczne grupy wieku, największy udział w liczbie mieszkańców gminy ogółem mają osoby w wieku produkcyjnym, drugą pod względem liczebności grupę stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, natomiast trzecią – osoby w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 13. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Tokarnia w 2024 roku

	Ogółem	W wieku przedprodukcyjnym	W wieku produkcyjnym	W wieku poprodukcyjnym
Razem	8 784	2 030	5 222	1 532
Mężczyźni	4419	1 027	2 828	564
Kobiety	4365	1 003	2 394	968

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Analizując liczebność kobiet i mężczyzn w poszczególnych grupach wiekowych można zauważyć, że kobiety znacznie przeważają liczebnie w grupie osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym liczniejsi są mężczyźni.

Największa różnica została odnotowana pomiędzy liczbą kobiet a mężczyzn w wieku produkcyjnym i stanowi ona potwierdzenie zjawisk demograficznych, gospodarczych oraz migracyjnych, które obecnie odnotowuje się na obszarach wiejskich niebędących dzielnicami podmiejskimi dużych miast. Kobiety częściej niż mężczyźni migrują z obszarów wiejskich do miast w poszukiwaniu pracy, edukacji oraz większych możliwości rozwoju zawodowego. Dotyczy to szczególnie kobiet w wieku produkcyjnym, które przenoszą się do większych ośrodków miejskich. Ponadto, Gmina Tokarnia ma charakter rolniczy, z dominacją prac fizycznych i zawodów tradycyjnie wykonywanych przez mężczyzn (budownictwo, leśnictwo, drobne usługi). Tego rodzaju struktura zatrudnienia może skutkować niższym udziałem kobiet na lokalnym rynku pracy i wyższą

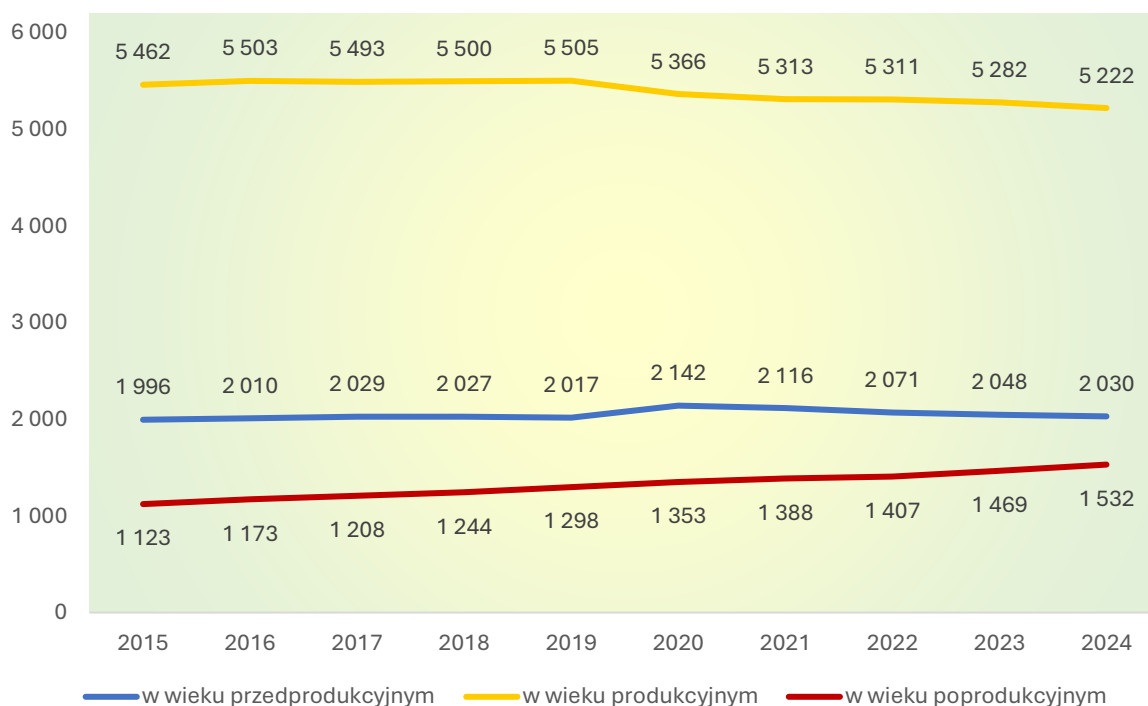
ich mobilnością. Na terenach wiejskich obserwuje się również niekiedy silniejsze przywiązanie mężczyzn do gospodarstw domowych oraz pracy w miejscu zamieszkania, podczas gdy kobiety mogą być bardziej skłonne do wyjazdu w celu kontynuowania nauki czy podjęcia pracy w innych lokalizacjach. W gminach wiejskich często brakuje miejsc pracy odpowiadających kompetencjom kobiet, co skutkuje ich wyjazdami do miast, gdzie mogą podjąć pracę w usługach, administracji czy sektorze edukacji i ochrony zdrowia.

Duża różnica pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn w wieku poprodukcyjnym jest wynikiem występowania na terenie całej Polski ogólnoeuropejskiego trendu – w krajach europejskich, a także w pozostałych wysoko rozwiniętych krajach na całym świecie, średnia długość życia kobiet jest dłuższa od średniej długości życia mężczyzn.

W liczbie kobiet i mężczyzn w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym nie występują znaczne dysproporcje.

W badanym okresie obserwowany jest stały wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, przy spadku (poza latami 2018 i 2019) liczby osób w wieku produkcyjnym oraz utrzymywaniem się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na podobnym poziomie.

Wykres 4. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Szczególnie zwraca uwagę fakt, iż różnica w liczebności grup osób w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym dynamicznie się zmniejsza: w 2015 wynosiła 873 osoby, podczas gdy w roku 2024: 498 osób. Za kilka lat przewaga liczebna osób w wieku przedprodukcyjnym nad osobami w wieku poprodukcyjnym może zostać zniwelowana. W najbliższych latach przewidywane jest utrzymanie się tego trendu i dalszy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Trend ten został zdiagnozowany na całym obszarze powiatu myślenickiego. Zgodnie z prognozą Banku Danych Lokalnych GUS, w roku 2030 oraz 2060 udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności powiatu myślenickiego kształtował się będzie następująco:

- udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym: 20,10% w 2030, 17,77% w 2060,
- udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym: 21,32% w 2030, 32,24% w 2060.

Prognoza wskazuje, iż na obszarze powiatu myślenickiego w 2060 roku udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem będzie większy, niż osób w wieku przedprodukcyjnym.

Zjawisko wzrostu udziału osób w podeszłym wieku w ogólnej liczbie mieszkańców, zwane także zjawiskiem starzenia się społeczeństw, jest jednym z najbardziej charakterystycznych trendów demograficznych większości krajów Europy i Ameryki Północnej. Cechuje ono zarówno kraje o najbardziej rozwiniętych gospodarkach, jak również grupę państw o niższym poziomie rozwoju, w których tryb życia społeczeństw, cechy struktury demograficznej i różnorodne zjawiska socjologiczne mają podobny przebieg. Do głównych przyczyn i czynników wpływających na wielkość zjawiska należą:

- wydłużenie przeciętnej długości życia ludzkiego,
- rozwój medycyny,
- spadek dzietności.

Coraz większy udział osób starszych w społeczeństwie powoduje wzrost kosztów ubezpieczeń społecznych oraz wzrost zapotrzebowania na świadczenia zdrowotne i socjalne. Na tle kraju i województwa, zjawisko starzenia się społeczeństwa posiada w powiecie myślenickim mniejszą dynamikę. Różnica w liczebności i w udziale w liczbie mieszkańców ogółem grup osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym jest stosunkowo duża, ich wyrównanie spodziewane jest w późniejszym okresie, niż prognozowane jest to dla terytorium całego kraju i regionu. Jednak na terenie powiatu zjawisko to także występuje, liczba i udział osób starszych w liczbie ludności ogółem wzrastają, co niesie za sobą określone konsekwencje.

3.2. Mieszkalnictwo

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, w 2023 roku na terenie gminy Tokarnia znajdowało się 2428 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 259 592 m². W zdecydowanej większości należały one do osób fizycznych. Ogółem, w Gminie znajdowało się 2 397 budynków mieszkalnych.

Pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne, w 2023 roku najwięcej lokali mieszkalnych wyposażonych było w wodociąg (98,6% ogółu mieszkań). Łazienka znajdowała się w 93,5 % mieszkań, natomiast centralne ogrzewanie w 81,5%. Najmniej mieszkań korzystało z gazu sieciowego (53,3%). Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w na terenie gminy należy uznać za dobre.

Tabela 14. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w Gminie Tokarnia w 2023 roku

Rodzaj instalacji	Liczba mieszkań	W ujęciu %
wodociąg	2 395	98,6
łazienka	2 269	93,5
centralne ogrzewanie	1 979	81,5
gaz sieciowy	1 295	53,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W porównaniu wskaźników dla zasobów mieszkaniowych dla gminy, powiatu i regionu, Gmina Tokarnia cechuje się większą powierzchnią użytkową 1 mieszkania, zarówno w porównaniu do średniej powiatowej, jak również w przypadku wskaźnika dla województwa. Mniejsze w porównaniu do wskaźników powiatowych i regionalnych są przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę oraz liczba mieszkań na 1000 mieszkańców.

Tabela 15. Wskaźniki dla zasobów mieszkaniowych Gminy Tokarnia, powiatu myślenickiego oraz województwa małopolskiego w 2020 roku

	Jedn.	Gmina Tokarnia	Powiat myślenicki	Województwo małopolskie
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m ²	106,9	103,5	80,7
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	29,5	31,4	31,5
mieszkania na 1000 mieszkańców	mieszk.	275,9	303,1	390,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

3.3. Szkolnictwo

Na terenie Gminy Tokarnia funkcjonuje pięć publicznych szkół podstawowych i dwa samorządowe przedszkola. Gmina Tokarnia jest organem prowadzącym dla następujących placówek (w nawiasach liczba dzieci na moment opracowania diagnozy):

- Przedszkole Samorządowe w Tokarni (150)
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego Prymasa Tysiąclecia w Tokarni (232),
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Stanisława Marusarza w Tokarni (195),
- Szkoła Podstawowa im. Ojca Piotra Palucha w Skomialnej Czarnej (181),
- Szkoła Podstawowa w Bogdanówce (78),
- ZPO Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Krzczonowie (270),
- ZPO w Krzczonowie Przedszkole Samorządowe w Krzczonowie (173).

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, w 2023 roku do szkół podstawowych położonych na terenie Gminy Tokarnia uczęszczało 827 uczniów. Gmina Tokarnia była siódmą gminą powiatu pod względem liczby uczniów szkół podstawowych i czwartą wiejską. Uczniowie gminnych szkół podstawowych stanowili 6,7 % łącznej liczby uczniów szkół podstawowych na obszarze powiatu myślenickiego.

Tabela 16. Liczba szkół podstawowych oraz uczniów do nich uczęszczających i ich absolwentów w Gminie Tokarnia i w powiecie myślenickim w 2023 roku

Gmina	Szkoły podstawowe		
	Liczba	Uczniowie	Absolwenci
Myślenice	20	4 391	670
Dobczyce	7	1 486	257
Sułkowice	6	1 346	177
Lubień	4	968	150
Pcim	5	931	128
Siepraw	4	844	142
Tokarnia	5	827	115
Wiśniowa	6	728	121
Raciechowice	5	758	69
Powiat myślenicki	62	12 279	1 829

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

3.4. Kultura

Za realizację zadań z zakresu kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na terenie gminy odpowiedzialne są władze Gminy Tokarnia, co wynika z obowiązku ustawowego każdej gminy. W sferze kultury Gmina Tokarnia prowadzi działalność głównie poprzez swoje jednostki organizacyjne – Bibliotekę Samorządową w Tokarni i Kliszczackie Centrum Kultury.

Kliszczackie Centrum Kultury jest organizatorem wielu różnorodnych wydarzeń kulturalnych, odbywających się na terenie gminy. W ramach działalności Centrum odbywają się spektakle, koncerty, festiwale. Przy Centrum działalność prowadzą:

- Zespoły muzyczne:
 - Orkiestra Dęta OSP w Tokarni,
 - Orkiestra Dęta OSP w Krzczonowie,
 - Orkiestra Dęta Skomialna Czarna i Bogdanówka,
- Zespoły regionalne:
 - Kliszczacy,
 - Mali Kliszczacy,
 - Młodzieżowy Zespół Kliszczacy,
 - Mali Krzczonowianie,
- Pracownie:
 - Pracownia Plastyczna Na Piętrze - Dwór Targowskich w Tokarni,
 - Warsztaty Fotograficzno-filmowe - Dwór Targowskich w Tokarni,
 - Pracownia Plastyczna - świetlica KCK w Skomialnej Czarnej,
- Gminne Koła Gospodyń Wiejskich:
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Więciórcu,
 - Kółko Rolnicze w Krzczonowie,
 - Stowarzyszenie Tokarzanki,
 - Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Wsi Krzczonów.

W ramach Centrum funkcjonują między innymi:

- Kliszczacka Zagroda - stała wystawa regionalna,
- Galeria Dworek - Dwór Targowskich w Tokarni - cykliczne wystawy czasowe,
- Sala Dworska Reprezentacyjna - stała wystawa historyczna,
- Izba Regionalna - stała wystawa.

Zgodnie z informacjami opublikowanymi w Banku Danych Lokalnych GUS, Kliszczackie Centrum Kultury zorganizowało w 2024 roku 41 imprez, w których udział wzięło łącznie 5 445 uczestników. Podstawowe dane statystyczne dotyczące działalności KCK zaprezentowano w poniższej tabeli:

Tabela 17. Funkcjonowanie Kliszczackiego Centrum Kultury w 2024 roku

ogółem	[ob.]	1
imprezy	[szt.]	41
uczestnicy imprez	[osoba]	5 445
liczba uczestników imprez na 1000 ludności	[osoba]	619,5
grupy artystyczne	[szt.]	6
członkowie grup artystycznych	[osoba]	180
koła / kluby / sekcje	[szt.]	4
członkowie kół / klubów / sekcji	[osoba]	120
liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)	[osoba]	8 784,00
centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności	[ob.]	1,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W Tokarni działalność prowadzi Biblioteka Samorządowa Gminy Tokarnia. Znajduje się w niej wypożyczalnia i czytelnia. Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, w 2024 roku z usług bibliotecznych skorzystało 1 165 czytelników, odnotowano 21 980 wypożyczeń, a księgozbiór placówki liczył 18 549 woluminów. Obiekt biblioteczny nie był przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 18. Funkcjonowanie Biblioteki Samorządowej Gminy Tokarnia w 2024 roku

biblioteki i filie	1
księgozbiór	18 549
czytelnicy w ciągu roku	1 165
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	21 980
obiekty przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W sferze kultury do podstawowych potrzeb należy zapewnienie pełnej dostępności oferty dla mieszkańców, w tym także dla osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami, co wymaga inwestycji w niektóre obiekty prowadzące działalność kulturalną. Ponadto, trendy demograficzne wskazują, iż liczebnie przybywać będzie seniorów, dla których konieczne jest zapewnienie oferty dostosowanej do wieku, potrzeb i zainteresowań. Jednocześnie, na terenie Gminy Tokarnia duży jest odsetek dzieci i młodzieży, co sprawia, iż oferta kulturalna musi również uwzględniać specyficzne

potrzeby tej grupy wiekowej, zwłaszcza w zakresie promowania lokalnej kultury i miejscowych tradycji.

3.5. Sport i rekreacja

Działalność sportowa i rekreacyjna w Gminie Tokarnia opiera się na współpracy ze szkołami oraz na działalności sportowej młodzieży i osób dorosłych. Zajęcia sportowe organizują wszystkie placówki oświatowe. Na terenie gminy działa siedem klubów sportowych oraz szkółka piłkarska:

- Krzczonów:
 - Młodzieżowy Ludowy Klub Sportowy "CYRHŁA",
 - Uczniowski Klub Sportowy "CYRHŁA",
- Skomielna Czarna:
 - Uczniowski Klub Sportowy "CZARNI",
 - Parafialny Klub Sportowy "Radwan",
- Tokarnia:
 - Gminny Klub Sportowy "BESKID",
 - Uczniowski Klub Sportowy "JEDYNKA",
 - Uczniowski Klub Sportowy "VICTORIA",
 - Football Academy.

W Gminie Tokarnia funkcjonuje hala sportowa w Tokarni oraz sale sportowe przy szkołach podstawowych w Krzczonowie, Skomielnej Czarnej i Tokarni. Przy wszystkich szkołach w Gminie znajdują się place zabaw dla dzieci. Ponadto, w Więciórcie i Krzczonowie funkcjonują dwa ogólnodostępne place zabaw. W 2010 roku do użytku został oddany również kompleks boisk sportowych "Orlik". W 2018 roku w Tokarni powstała przy Orliku pierwsza w Gminie otwarta strefa aktywności, w której znajdują się urządzenia siłowni zewnętrznej, placu zabaw oraz stoły do gier. W miejscowościach Krzczonów, Skomielna Czarna i Tokarnia znajdują się trzy boiska piłkarskie, na których trenują oraz rozgrywają swoje mecze kluby sportowe.

W działalność na rzecz upowszechnienia aktywności sportowej i rekreacji włącza się również Kliszczackie Centrum Kultury, między innymi poprzez organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Baza rekreacyjno-sportowa na terenie Gminy Tokarnia jest uznawana za dobrze rozwiniętą, jednak wymagającą realizacji inwestycji w zakresie poprawy jej stanu i uzupełniania o brakujące elementy, zgodnie ze zidentyfikowanymi przez społeczność poszczególnych sołectw potrzebami. Część obiektów sportowych wymaga modernizacji. Konieczne są dalsze inwestycje w obiekty do rekreacyjnego uprawiania sportu oraz

rozwój oferty tego typu na rzecz różnych grup odbiorców, w tym dzieci, młodzieży, seniorów.

3.6. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Według Banku Danych Lokalnych GUS w 2024 roku na terenie Gminy Tokarnia funkcjonowało 8 przychodni ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Podstawowe dane statystyczne związane z funkcjonowaniem placówek ochrony zdrowia na terenie Gminy zaprezentowano w poniższej tabeli:

Tabela 19. Funkcjonowanie placówek ochrony zdrowia na terenie Gminy Tokarnia w 2024 roku

Przychodnie		
ogółem	ob.	8
placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. ludności	ob.	9
Podstawowa opieka zdrowotna - porady		
porady ogółem		
ogółem	jd	48 052
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie		
porady lekarskie ogółem		
ogółem	jd	48 162
Apteki ogólnodostępne		
apteki	ob.	1
Apteki - wskaźniki		
ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	8 784

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Instytucją świadczącą usługi opieki społecznej na rzecz mieszkańców gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest on instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. W ramach prowadzonej działalności Ośrodek wykonuje zadania własne Gminy Tokarnia - zadania własne o charakterze obowiązkowym oraz

zadania zlecone Gminie przez organy administracji rządowej. Podstawowe dane dotyczące udzielonych w 2023 roku świadczeń pomocy społecznej zaprezentowano w poniższej tabeli:

Tabela 20. Świadczenia pomocy społecznej w Gminie Tokarnia w 2023 roku

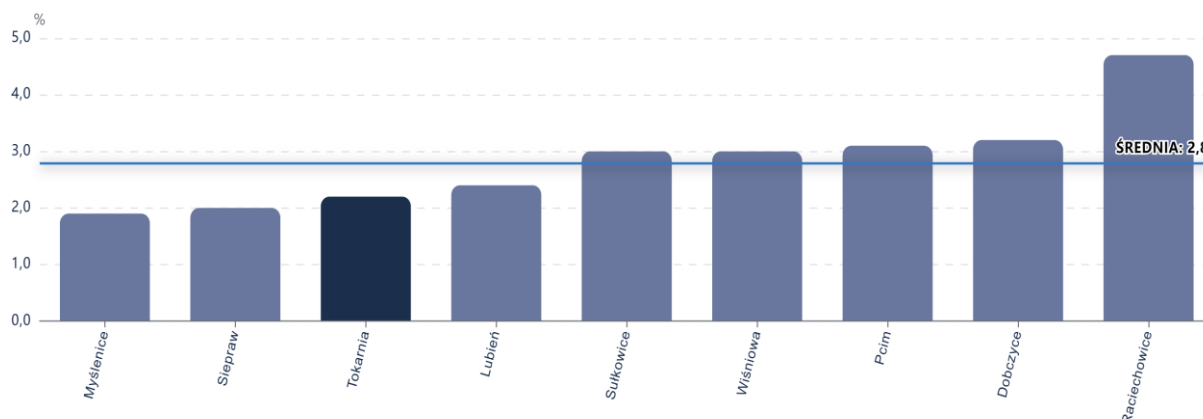
ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ		
Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej		
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	gosp. dom.	81
osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	osoba	194
udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem	%	2,2
beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	osoba	220
ŚWIADCZENIA RODZINNE		
Korzystający ze świadczeń rodzinnych		
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	rodzina	294
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	osoba	662
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	osoba	627
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	%	30,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wskaźnik „udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem” w 2023 roku na terenie Gminy Tokarnia należał do najniższych w powiecie myślenickim i kształtował się poniżej średniej dla powiatu.

Wykres 5. Udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem w poszczególnych gminach powiatu myślenickiego w 2023 roku

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca

W sferze społecznej na terenie Gminy Tokarnia zidentyfikowano problemy związane z dostępnością wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych, starszych niesamodzielnych oraz ich rodzin. Gmina Tokarnia włącza się w realizację działań z tego zakresu poprzez udział w realizacji programów finansowanych ze środków zewnętrznych, w tym Funduszu Solidarnościowego. W 2024 r. usługami asystencji osobistej objęto trzech mieszkańców Gminy Tokarnia w ramach Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. W tym samym roku pięciu mieszkańców Gminy Tokarnia objęto usługami opieki wytchnieniowej w ramach programu „Opieka wytchnieniowa”. Na terenie Gminy brak wystarczającej liczby miejsc w instytucjach wsparcia dziennego i całodobowego, zapewniających usługi społeczne tego typu.

Ponadto, na terenie Gminy występują problemy z ograniczoną dostępnością usług dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. Część obiektów użyteczności publicznej nie jest w pełni dostosowana do potrzeb takich osób, w budynkach tych występują między innymi utrudnienia architektoniczne, brakuje udogodnień dla osób z różnymi typami niepełnosprawności, brakuje rozwiązań dostosowanych do specjalnych potrzeb, przez co utrudniony jest dostęp do tych obiektów i świadczonych przez nie usług o charakterze publicznym zarówno dla osób z różnymi typami niepełnosprawności, jak dla osób starszych, rodziców z małymi dziećmi, itp. Ogranicza to włączenie osób z niepełnosprawnościami, ich opiekunów, osób starszych, rodziców sprawujących pieczę nad małymi dziećmi, do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym Gminy.

3.7. Bezrobocie i rynek pracy

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, w 2024 liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne na terenie Gminy Tokarnia wynosiła 83. Większość bezrobotnych (63,86%) stanowiły kobiety. Porównując dane wyłącznie dla obszarów wiejskich powiatu myślenickiego (z uwagi na różnice pomiędzy rynkiem pracy w miastach i na wsiach), Gmina Tokarnia należy do gmin o najniższej liczbie bezrobotnych oraz o najmniejszym udziale osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców ogółem. Jednocześnie, w 2024 roku Gmina Tokarnia cechowała się najwyższym odsetkiem bezrobotnych kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem spośród wszystkich badanych jednostek.

Tabela 21. Porównanie liczby bezrobotnych na terenie powiatu myślenickiego w 2024 roku

	Liczba bezrobotnych	Udział kobiet w liczbie bezrobotnych	Udział bezrobotnych w liczbie mieszkańców ogółem
Myślenice - obszar wiejski	326	51,53%	1,17%
Dobczyce - obszar wiejski	138	55,80%	1,46%
Lubień	109	49,54%	1,08%
Pcim	101	50,50%	0,91%
Siepraw	91	47,25%	0,94%
Wiśniowa	88	56,82%	1,17%
Sułkowice - obszar wiejski	83	54,22%	0,95%
Tokarnia	83	63,86%	0,94%
Raciechowice	72	61,11%	1,12%
Powiat myślenicki	1 448	52,76%	1,11%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Biorąc pod uwagę udział osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy, Gmina Tokarnia w 2024 roku był druga w powiecie pod względem udziału osób bezrobotnych do 25 roku życia w liczbie bezrobotnych ogółem. Udział osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w Gminie Tokarnia nie przekraczał 25%, co nie przekraczało średniej dla powiatu. Udział osób długotrwale bezrobotnych w liczbie osób bezrobotnych ogółem także kształtował się poniżej średniej powiatowej.

Tabela 22. Udział osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w liczbie bezrobotnych ogółem w poszczególnych gminach powiatu myślenickiego w 2024 roku

	Bezrobotni do 25 roku życia	Bezrobotni powyżej 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni
Dobczyce - obszar wiejski	16,67%	24,64%	36,96%
Lubień	19,27%	24,77%	18,35%
Myślenice - obszar wiejski	18,71%	29,14%	28,83%
Pcim	21,78%	27,72%	24,75%
Raciechowice	20,83%	9,72%	31,94%
Siepraw	21,98%	29,67%	30,77%
Sułkowice - obszar wiejski	14,46%	24,10%	28,92%
Tokarnia	26,51%	24,10%	30,12%
Wiśniowa	29,55%	22,73%	35,23%
Powiat myślenicki	18,78%	26,80%	30,73%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Obszar całego powiatu myślenickiego cechuje się stopą bezrobocia niższą od średniej dla województwa małopolskiego. Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, stopa bezrobocia dla powiatu myślenickiego w 2024 wynosiła 3,1%, była niższa od średniej wojewódzkiej (4,2 %) i cechowała się jedną z najniższych wartości wśród powiatów regionu.

Tabela 23. Stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego w 2024 roku

Powiat dąbrowski	11,4
Powiat tatrzański	8,0
Powiat nowosądecki	7,8
Powiat limanowski	7,1
Powiat olkuski	6,7
Powiat tarnowski	6,7
Powiat chrzanowski	6,3
Powiat gorlicki	6,3
Powiat wadowicki	5,6
Powiat proszowicki	5,5
Powiat miechowski	5,2
Powiat brzeski	5,0

Powiat nowotarski	4,8
Powiat oświęcimski	4,7
Powiat suski	4,4
Powiat krakowski	4,3
Powiat m. Tarnów	4,2
Powiat wielicki	3,5
Powiat m. Nowy Sącz	3,5
Powiat myślenicki	3,1
Powiat bocheński	2,4
Powiat m. Kraków	2,0
MAŁOPOLSKIE	4,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, w 2024 roku liczba osób pracujących na terenie Gminy Tokarnia wynosiła 3 738, co stanowiło siódmą wartość spośród badanych jednostek.

Tabela 24. Liczba osób pracujących w poszczególnych gminach powiatu myślenickiego powiatu myślenickiego w 2024 roku

	ogółem	sektor rolniczy	sektor przemysłowy	sektor usługowy
Myślenice - obszar wiejski	12 243	10,89%	32,64%	56,47%
Pcim	4 867	18,59%	34,31%	47,09%
Siepraw	4 289	8,86%	34,58%	56,56%
Dobczyce - obszar wiejski	4 057	12,52%	34,36%	53,12%
Lubień	3 954	23,87%	29,08%	47,04%
Sułkowice - obszar wiejski	3 767	10,49%	33,61%	55,91%
Tokarnia	3 738	29,88%	29,48%	40,64%
Wiśniowa	3 327	23,84%	30,57%	45,60%
Raciechowice	2 785	27,83%	31,38%	40,79%
Powiat myślenicki	56 151	13,91%	32,12%	53,98%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Gmina Tokarnia cechowała się najwyższą wartością udziału liczby osób pracujących w sektorze rolniczym w pracujących ogółem, natomiast w przypadku udziału liczby osób pracujących w sektorze przemysłowym oraz w sektorze usługowym wartości dla Gminy Tokarnia kształtowały się na najniższym poziomie wśród badanych jednostek. Procentowo na terenie Gminy dominuje zatrudnienie w usługach, przy czym przeważa

zatrudnienie w usługach nierynkowych. Jest to charakterystyczne dla mniejszych ośrodków miejskich i obszarów wiejskich, gdzie do głównych pracodawców należą urzędy, szkoły publiczne, inne instytucje użyteczności publicznej.

Gminny rynek pracy cechuje się niskim poziomem rozwoju miejsc pracy w usługach rynkowych. Z tego powodu trudności ze znalezieniem pracy posiadają osoby z wyższym wykształceniem, które często decydują się z tego powodu na migracje lub na dojazdy do pracy poza miejscem zamieszkania.

3.8. Zidentyfikowane problemy sfery społecznej

Do głównych problemów sfery społecznej Gminy Tokarnia należą:

- Niekorzystne tendencje demograficzne:
 - zwiększający się odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.
 - odpływ osób młodych, częściej kobiet, w wieku produkcyjnym do większych ośrodków miejskich.
 - ujemne saldo migracji.
- Dysproporcje w strukturze ludności:
 - przewaga liczby mężczyzn nad kobietami w wieku produkcyjnym.
 - potencjalne skutki tej dysproporcji w postaci problemów na lokalnym rynku pracy oraz w relacjach społecznych.
- Niedostatki oferty usług społecznych i opiekuńczych:
 - brak wystarczającej liczby miejsc w instytucjach wsparcia dziennego i całodobowego.
- Ograniczona dostępność usług o charakterze publicznym:
 - ograniczona dostępność usług o charakterze publicznym dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.
 - bariery architektoniczne i niedostateczne udogodnienia dla osób z różnym typem niepełnosprawności w budynkach użyteczności publicznej.
- Niedostatki oferty kulturalnej i rekreacyjnej:
 - konieczność dostosowania oferty kulturalnej i rekreacyjnej do trendów demograficznych i zróżnicowanych potrzeb poszczególnych grup mieszkańców.
 - konieczność poprawy stanu części obiektów kulturalnych i rekreacyjnych oraz dostosowania ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- Bezrobocie:
 - Wysoki odsetek bezrobotnych kobiet.

-
- wysoki odsetek osób bezrobotnych do 25 roku życia, przekraczający średnią powiatową.
 - potencjalne skutki bezrobocia kobiet i osób młodych w postaci pogłębiania się problemów społecznych, migracji zarobkowej i ograniczonej aktywności zawodowej części mieszkańców.

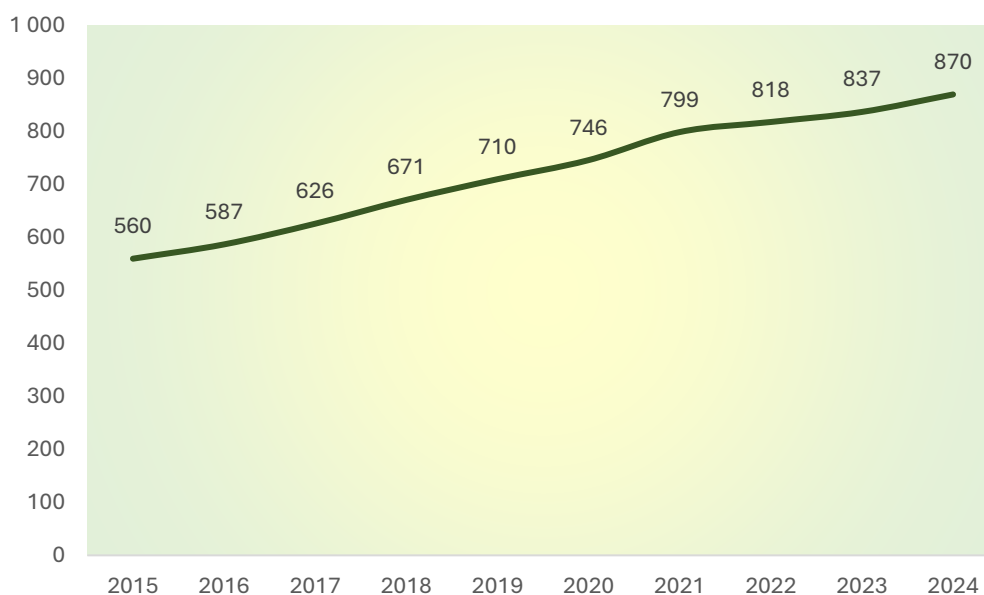

4. Sfera gospodarcza

4.1. Charakterystyka lokalnej gospodarki

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS, w 2024 roku na terenie Gminy Tokarnia zarejestrowanych było 870 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 15 (1,7 %) należało do sektora publicznego, a 855 (98,3%) do prywatnego. W latach 2015-2024 liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Gminy Tokarnia rosła. Ogółem, w badanym okresie liczba przedsiębiorstw wzrosła o 310 (55,3%).

Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024

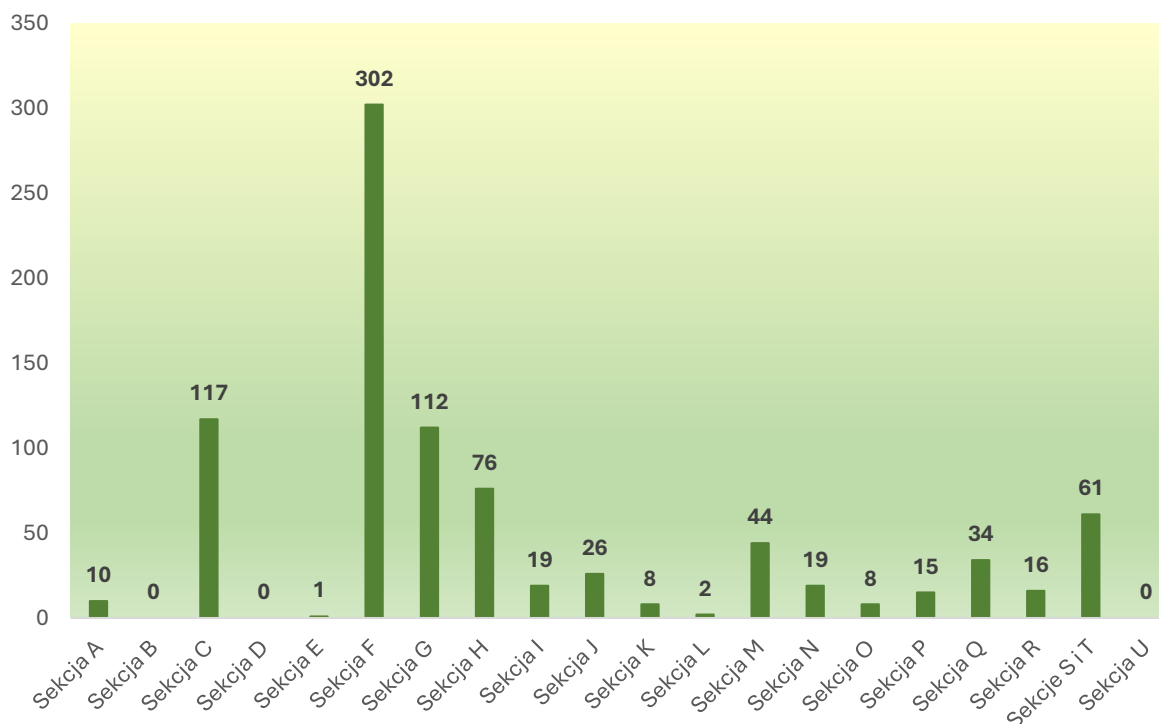
Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Pod względem form prowadzenia działalności gospodarczej liczebnie zdecydowanie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, stanowią one 86,3% wszystkich podmiotów gospodarczych.

Liczebnie dominują podmioty sekcji F - budownictwo według klasyfikacji PKD 2007, stanowią one 35,06% wszystkich podmiotów. Drugą pod względem liczebności podmiotów gospodarczych branżą jest sekcja C – przetwórstwo przemysłowe (13,4%). Szczegółowy wykaz branż, w jakich w 2024 roku funkcjonowały podmioty gospodarki narodowej na obszarze Gminy Tokarnia prezentuje poniższe zestawienie:

Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w Gminie Tokarnia w 2024 roku według sekcji PKD 2007

A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo,

B – górnictwo i wydobywanie,

C – przetwórstwo przemysłowe,

D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją,

F – budownictwo,

G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle,

H – transport i gospodarka maszynowa,

I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

J – informacja i komunikacja, pośrednictwo finansowe,

K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa,

L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna,

N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca,

O – administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne,

P – edukacja

Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna

R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

S – pozostała działalność usługowa

T – gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

U – organizacje i zespoły eksterytorialne

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W gospodarce Gminy Tokarnia przeważają podmioty branży usługowej i pozostałej działalności, jednak ich udział w liczbie podmiotów ogółem jest mniejszy od średniej dla powiatu myślenickiego i województwa małopolskiego. Zdecydowanie większy od średniej powiatowej i regionalnej jest udział podmiotów prowadzących działalność rolną, leśną, łowiecką i rybacką oraz podmiotów z sektora przemysłu i budownictwa. Na terenie Gminy Tokarnia dominują podmioty branż tradycyjnych, słabo rozwinięte są takie branże jak sektor usług nowoczesnych.

Tabela 25. Udział podmiotów gospodarki narodowej według rodzajów działalności PKD 2007 w liczbie podmiotów ogółem w Gminie Tokarnia, powiecie myślenickim i województwie małopolskim w 2024 roku

	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł i budownictwo	pozostała działalność
Gmina Tokarnia	1,15%	48,28%	50,57%
Powiat myślenicki	0,88%	35,90%	63,22%
Województwo małopolskie	0,81%	24,50%	74,70%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Aktywność gospodarcza obszaru, liczona jako podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności dla Gminy Tokarnia w 2024 roku wynosiła 990 i była niższa od średniej dla powiatu myślenickiego i województwa małopolskiego.

Tabela 26. Porównanie wskaźnika aktywności gospodarczej na terenie Gminy Tokarnia, powiatu myślenickiego i województwa małopolskiego w 2024 roku

	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności
Gmina Tokarnia	990
Powiat myślenicki	1 288
Województwo małopolskie	1 456

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

4.2. Stan finansów i charakterystyka budżetu

Zgodnie z danymi opublikowanymi w Banku Danych Lokalnych GUS, dochody budżetu Gminy Tokarnia ogółem w 2024 roku wynosiły 52 762 021,43 zł, podczas gdy dochody własne kształtowały się na poziomie 14 922 153,79 zł.

Tabela 27. Wybrane pozycje dochodów Gminy Tokarnia w 2024 roku

Dochody majątkowe		
ogółem	zł	52 762 021,43
wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	zł	1 447,89
Dochody własne		
razem	zł	14 922 153,79
Subwencja ogólna		
razem	zł	29 104 878,00
Dotacje		
dotacje ogółem (celowe + dotacje §§ 200, 620)		
ogółem	zł	8 734 989,64
inwestycyjne	zł	1 557 268,91
Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych		
dochody razem	zł	560 124,05

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pod względem działów klasyfikacji budżetowej, największą część dochodów stanowią dochody Działu 758 - Różne rozliczenia (57,88%).

Tabela 28. Dochody Gminy Tokarnia w 2024 roku według działów Klasyfikacji Budżetowej w zł

Ogółem	52 762 021,43
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	153 726,85
Dział 020 - Leśnictwo	9 184,84
Dział 050 - Rybołówstwo i rybactwo	0,00
Dział 100 - Górnictwo i kopalnictwo	0,00
Dział 150 - Przetwórstwo przemysłowe	0,00
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,00
Dział 500 - Handel	0,00
Dział 550 - Hotele i restauracje	0,00
Dział 600 - Transport i łączność	3 536,84
Dział 630 - Turystyka	0,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	324 343,61
Dział 710 - Działalność usługowa	45 550,00
Dział 720 - Informatyka	0,00
Dział 730 - Szkolnictwo wyższe i nauka	0,00
Dział 750 - Administracja publiczna	399 944,97

Dział 751 - Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	139 844,14
Dział 752 - Obrona narodowa	270,00
Dział 753 - Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	460 924,22
Dział 755 - Wymiar sprawiedliwości	0,00
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	9 751 880,57
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	0,00
Dział 758 - Różne rozliczenia	30 536 529,18
Dział 801 - Oświata i wychowanie	2 726 270,99
Dział 851 - Ochrona zdrowia	2 577,00
Dział 852 - Pomoc społeczna	1 019 957,94
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	119 086,40
Dział 855 - Rodzina	3 750 463,34
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 725 850,00
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	36 830,54
Dział 925 - Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	0,00
Dział 926 - Kultura fizyczna	555 250,00

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Dochód na jednego mieszkańca ogółem wyniósł 6 003,19 zł. Dochody własne na 1 mieszkańca wyniósł 1 697,82 zł.

Tabela 29. Dochody Gminy Tokarnia na 1 mieszkańca w 2024 roku

Dochody na 1 mieszkańca		
ogółem	zł	6 003,19
dochody własne	zł	1 697,82
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	zł	698,09
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	zł	19,22
dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	zł	359,45

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wydatki budżetu Gminy Tokarnia ogółem wynosiły w 2024 roku 55 984 620,07 zł i były niższe od dochodów o 3 222 598,64 zł. Największy udział w wydatkach posiadały wydatki bieżące ogółem (84,6%).

Tabela 30. Wydatki Gminy Tokarnia w 2024 roku w zł

ogółem	55 984 620,07
wydatki majątkowe ogółem	8 597 082,38
wydatki majątkowe inwestycyjne	8 597 082,38
wydatki bieżące ogółem	47 387 537,69
wydatki bieżące na wynagrodzenia	23 194 324,24
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	4 652 781,26
wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	10 146 922,01
dotacje ogółem	1 668 475,35
świadczenia na rzecz osób fizycznych	5 697 207,80
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	39 922 493,24
wydatki na obsługę długu (obsługa długu publicznego bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń)	99 361,30
dotacje dla samorządowych zakładów budżetowych	0,00

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pod względem działów klasyfikacji budżetowej, największą część wydatków stanowiły wydatki w dziale 801 - Oświata i wychowanie. Łącznie wydatki w tym dziale stanowiły 38,46% wydatków ogółem.

Tabela 31. Wydatki Gminy Tokarnia w 2024 roku według działów Klasyfikacji Budżetowej

Ogółem	55 984 620,07
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	251 912,96
Dział 020 - Leśnictwo	0,00
Dział 050 - Rybołówstwo i rybactwo	0,00
Dział 100 - Górnictwo i kopalnictwo	0,00
Dział 150 - Przetwórstwo przemysłowe	0,00
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,00
Dział 500 - Handel	0,00
Dział 550 - Hotele i restauracje	0,00
Dział 600 - Transport i łączność	3 257 785,33
Dział 630 - Turystyka	0,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	1 332 091,52
Dział 710 - Działalność usługowa	146 271,45

Dział 720 - Informatyka	0,00
Dział 730 - Szkolnictwo wyższe i nauka	0,00
Dział 750 - Administracja publiczna	6 282 578,80
Dział 751 - Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	139 844,14
Dział 752 - Obrona narodowa	270,00
Dział 753 - Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	693 970,48
Dział 755 - Wymiar sprawiedliwości	0,00
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	0,00
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	99 361,30
Dział 758 - Różne rozliczenia	0,00
Dział 801 - Oświata i wychowanie	27 073 226,28
Dział 851 - Ochrona zdrowia	368 540,25
Dział 852 - Pomoc społeczna	2 675 820,08
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	27 061,01
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	132 208,00
Dział 855 - Rodzina	4 014 289,31
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	6 546 897,15
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 147 647,99
Dział 925 - Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	0,00
Dział 926 - Kultura fizyczna	1 794 844,02

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wydatki Gminy Tokarnia na jednego mieszkańca wynosiły w 2024 roku 6 369,85 zł.
Wydatki majątkowe ogółem na jednego mieszkańca wynosiły 978,16 zł.

Tabela 32. Wydatki Gminy Tokarnia na 1 mieszkańca w 2024 roku

Dochody na 1 mieszkańca	
ogółem	6 369,85
w Dziale 801- Oświata i wychowanie	3 080,35
w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	130,58

wydatki w rozdziale 90005 Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	25,76
wydatki majątkowe ogółem	978,16

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W 2024 Gmina Tokarnia wydatła na obsługę długu publicznego 99 361,30 zł, natomiast udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wynosił 15,4%.

Tabela 33. Dane dotyczące obsługi długu publicznego i udziału wydatków inwestycyjnych w strukturze wydatków Gminy Tokarnia w 2024 roku

Obsługa długu publicznego	99 361,30
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	15,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

4.3. Zidentyfikowane problemy sfery gospodarczej

Do głównych problemów sfery gospodarczej Gminy Tokarnia należą:

- Struktura sektorowa i niska dywersyfikacja gospodarki
 - dominacja tradycyjnych branż: budownictwo, rolnictwo, przetwórstwo przemysłowe, przy relatywnie słabym udziale nowoczesnych usług.
 - ograniczona obecność sektorów wysokiej wartości dodanej (usługi zaawansowane technologicznie, nowoczesne usługi biznesowe) skutkująca mniejszymi szansami na tworzenie wysokopłatnych miejsc pracy i innowacji.
- Przewaga mikroprzedsiębiorstw i ograniczona skalowalność
 - wysoki udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oznacza dużą liczbę mikrofirm o ograniczonych możliwościach rozwoju i inwestycji.
 - niska aktywność gospodarcza mierzona liczbą podmiotów na 10 tys. ludności.
- Zależność od branż wrażliwych na cykle i czynniki zewnętrzne
 - duży udział budownictwa i rolnictwa zwiększa podatność lokalnej gospodarki na wahania koniunktury, ceny surowców i warunki pogodowe.
 - sezonowość zatrudnienia i przychodów w niektórych branżach ogranicza stabilność rynku pracy.
- Ograniczone możliwości tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy

-
- dominująca rola tradycyjnych branż i mikroprzedsiębiorstw ogranicza ofertę miejsc pracy o wysokich kwalifikacjach i atrakcyjnych warunkach płacowych.
 - taka struktura sprzyja dojazdom do pracy poza gminą oraz migracjom zarobkowym, zwłaszcza osób młodych i wykształconych.

5. Analiza porównawcza Gminy Tokarnia z podobnymi jednostkami samorządu terytorialnego

5.1. Wybór jednostek do analizy

Analiza porównawcza ma na celu pokazanie Gminy Tokarnia w szerszym kontekście, w porównaniu do położonych w pobliżu podobnych jednostek samorządu terytorialnego, które cechują się podobnymi uwarunkowaniami i potencjałem rozwojowym. Zdecydowano się na wybór gmin położonych w województwie małopolskim, dobranych na podstawie następujących kryteriów:

- sąsiedztwo – położenie w niedalekiej odległości lub bezpośrednie sąsiedowanie z obszarem Gminy Tokarnia, w szczególności istotne jest korzystanie z tych samych lub podobnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Warunek ten spełniają gminy położone w południowej części powiatu myślenickiego (Pcim, Lubień, Wiśniowa), gminy położone na terenie innych powiatów, sąsiadujące z Gminą Tokarnia (Budzów, Jordanów (wiejska), Maków Podhalański) oraz gminy położone w niedalekiej odległości (Bystra-Sidzina, Dobra, Rabka Zdrój, Raba Wyżna, Mszana Dolna (wiejska), Spytkowice);
- podobieństwo – rozpatrywane w dwóch aspektach:
 - funkcjonowanie jako gmina wyłącznie wiejska – warunek spełnia 10 gmin spośród wybranych uprzednio: Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów (wiejska), Lubień, Mszana Dolna (wiejska), Pcim, Raba Wyżna, Raciechowice, Spytkowice, Wiśniowa,
 - położenie (przynajmniej częściowe) w obrębie Beskidu Wyspowego lub Makowskiego (Średniego) – spośród poprzednich dziesięciu gmin warunek spełnia 7 z nich: Budzów, Dobra, Jordanów (wiejska), Lubień, Mszana Dolna (wiejska), Pcim, Wiśniowa.

Podsumowując, diagnoza dotyczyć będzie porównania Gminy Tokarnia z gminami Budzów, Dobra, Jordanów (wiejska), Lubień, Mszana Dolna (wiejska), Pcim, Wiśniowa.

5.2. Położenie i dostępność komunikacyjna

Każda z gmin poddanych analizie położona jest w południowej części województwa małopolskiego. Najbardziej na południe wysunięta jest gmina Mszana Dolna. Ona także charakteryzuje się najbardziej atrakcyjnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, gdyż leży zarówno w obrębie Beskidu Wyspowego, jak i Gorców, które cechują się wyższymi wysokościami, dobrym widokiem na Pieniny i Tatry oraz niedaleką odległością od tych gór. Pozostałe gminy usytuowane są w przeważającej części

w Beskidzie Wyspowym (Dobra, Wiśniowa), Makowskim (Budzów, Pcim) lub w obu tych pasmach górskich (Lubień, Jordanów). Na tle wybranych gmin położenie Gminy Tokarnia jest korzystne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym, jednak nie wyróżnia się spośród pozostałych, również atrakcyjnych pod tym względem gmin wybranych do analizy.

Badane gminy cechuje niedaleka odległość od Krakowa i stosunkowo dobry do niego dojazd. Bezpośrednio przy trasie nr 7, zwanej „zakopianką” położone są gminy Pcim, Lubień, Jordanów. Gminy Mszana Dolna i Wiśniowa są skomunikowane z Krakowem dzięki drodze wojewódzkiej nr 964, natomiast głównym szlakiem komunikacyjnym gminy Dobra jest droga krajowa nr 28, która zapewnia dojazd zarówno do drogi krajowej nr 7/drogi ekspresowej S7, jak też do drogi wojewódzkiej nr 964. Gmina Tokarnia cechuje się gorszą dostępnością komunikacyjną od pozostałych badanych jednostek. Przez jej obszar nie przebiega żadna droga krajowa ani wojewódzka, przez co główne ciągi komunikacyjne obszaru stanowią drogi powiatowe.

Tabela 34. Odległość drogowa siedzib wybranych gmin od Krakowa w km

Budzów	47
Dobra	58
Jordanów	66
Lubień	49
Mszana Dolna	55
Pcim	44
Tokarnia	57
Wiśniowa	39

Dostępność komunikacyjna nie jest łatwa do jednoznacznej oceny w przypadku wybranych gmin. Najlepiej skomunikowane wydają się być gminy, które posiadają bezpośredni dostęp do drogi krajowej nr 7/drogi ekspresowej S7, ponieważ umożliwia ona dobry dojazd nie tylko do Krakowa, lecz także m.in. do Kielc czy Warszawy. Jednak w okresie wzmożonych okresów wyjazdowych (święta, długie weekendy, ferie/wakacje) gminy położone przy DK nr 7/S7 odczuwają problemy komunikacyjne, gdyż wzmożone natężenie ruchu odczuwalne jest wtedy niemal na całej długości odcinka trasy nr 7 od Krakowa do Zakopanego.

Gminy, do których dojazd możliwy jest z pominięciem drogi krajowej nr 7 nie borykają się z tak poważnymi utrudnieniami w ruchu. Dodatkowo, droga wojewódzka nr 964 wraz z fragmentem drogi krajowej nr 28 od Rabki-Zdrój może stanowić alternatywną trasę do Krakowa w przypadku wystąpienia problemów z natężeniem ruchu na odcinku DK nr 7/S7 Rabka-Zdrój – Kraków.

Wybrane gminy cechują się dosyć podobnym wskaźnikiem gęstości zaludnienia. Największą gęstość zaludnienia posiada gmina Lubień, najmniejszą gmina Dobra. Wszystkie gminy posiadają mniejszą gęstość zaludnienia od średniej wojewódzkiej (225,8 os./km²).

Tabela 35. Porównanie gęstości zaludnienia w badanych gminach w 2024 roku

Budzów	119,5
Dobra	92,1
Jordanów	120,6
Lubień	134,6
Mszana Dolna	103,8
Pcim	124,4
Tokarnia	128,0
Wiśniowa	112,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

5.3. Potencjał rozwojowy

Cechą wspólną badanych gmin jest potencjał rozwojowy w dziedzinie turystyki, oparty na wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Góry Beskidu Wyspowego i Makowskiego są górami o interesujących elementach krajobrazu, z unikatowymi gatunkami fauny i flory, a jednocześnie z uwagi na ich położenie i ukształtowanie terenu szeroko dostępnymi dla różnych typów turystów, także tych mniej sprawnych lub z różnych przyczyn poszukujących łatwiejszych szlaków od wysokogórskich, które jednak są atrakcyjne oraz cechują się zróżnicowanymi stopniami trudności. Z tego względu, cały obszar Beskidu Wyspowego i Makowskiego może stanowić dogodne miejsce dla turystów nieprzygotowanych do wycieczek w wysokie góry, rodzin z małymi dziećmi, osób starszych, osób dla których wędrówki po tatrzańskich lub pienińskich szlakach stanowią zbyt duży wysiłek. Turysta tego typu chętnie skorzysta z możliwości wypoczynku w miejscach, które stanowią bazę wypadową w niższe góry, pod warunkiem, iż będzie miał do wyboru co najmniej kilka szlaków prowadzących w interesujące miejsca, a oferta hotelowa, gastronomiczna i rozrywkowa będzie na odpowiednim poziomie. Jednocześnie, kolejnym typem turysty, do którego można zaadresować ofertę wybranych gmin jest turysta, który omija góry bardziej popularne turystycznie z uwagi na zbyt dużą liczbę odwiedzających i niski komfort korzystania z tamtejszych atrakcji. Takie osoby są zainteresowane wypoczynkiem w górach, a jednocześnie rezygnują z niego z uwagi na czynniki go zaktócające. Część z nich skorzysta np. z oferty Tatr słowackich, jednak część można zachęcić do pobytu w niższych górach, pod warunkiem, iż ich walory

zrekompensują rezygnację z wysokogórskich wycieczek. Z tego względu konieczne jest zaoferowanie spójnej, atrakcyjnej i unikalnej oferty, która zapewni aktywny i interesujący wypoczynek. Mniejsza popularność Beskidu Wyspowego i Makowskiego w stosunku do Tatr, Pienin czy Bieszczadów jest w takim przypadku atutem i zachęca do poznania tutejszych szlaków. Jednocześnie, żadna z tych gmin nie stanowi miejsca wyeksploatowanego przez odwiedzających, zatłoczonego, w którym ruch turystyczny znacznie obniżałby jakość życia mieszkańców. Z tego względu, turystyka na ich terenie musi być rozwijana w sposób zrównoważony, by nie stała się kłopotliwa dla mieszkańców lub szkodliwa dla środowiska naturalnego, natomiast oferta usług turystycznych i okoturystycznych powinna być ukierunkowana przede wszystkim na jakość, nie na ilość.

5.4. Analiza stanu obecnego w wybranych sektorach

Największą pod względem liczby ludności gminą poddaną analizie jest gmina Mszana Dolna, w 2024 roku liczba jej mieszkańców wynosiła 17 618 osób. Najmniejsza jest gmina Wiśniowa, licząca 7 539 mieszkańców. W siedmiu na osiem badanych gmin w 2024 roku odnotowano wzrost w stosunku do roku 2015, stanowiącego pierwszy rok badanego dziesięcioletniego okresu 2015-2024. Największą dynamiką wzrostu liczby mieszkańców cechowały się gminy Dobra, Tokarnia oraz Wiśniowa. Jedyną gminą w tym zestawieniu, dla której odnotowano spadek liczby mieszkańców jest gmina Budzów.

Tabela 36. Porównanie liczby ludności badanych gmin w roku 2015 i 2024

Gmina	2015	2024	Zmiana w stosunku do roku 2015	Zmiana w stosunku do roku 2025 w %
Budzów	8 814	8 790	-24	-0,27%
Dobra	9 876	10 108	232	2,35%
Jordanów	11 011	11 148	137	1,24%
Lubień	10 009	10 108	99	0,99%
Mszana Dolna	17 452	17 659	207	1,19%
Pcim	10 982	11 068	86	0,78%
Tokarnia	8 581	8 784	203	2,37%
Wiśniowa	7 258	7 539	281	3,87%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Negatywny wpływ na liczbę ludności mają ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. W przypadku badanych gmin w 2015 żadna nie cechowała się ujemnym przyrostem naturalnym, podczas gdy w 2024 ujemne wartości wskaźnika odnotowano

w trzech gminach (Budzów, Jordanów, Pcim). Również średnia dla regionu w 2024 przyjmowała wartość ujemną. Gmina Tokarnia cechowała się najwyższymi wartościami wskaźnika przyrostu naturalnego spośród badanych jednostek, zarówno w 2015, jak i w 2024.

Tabela 37. Porównanie przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w badanych gminach w 2015 i 2024 roku

Gmina	2015	2024
Budzów	4,90	-1,81
Dobra	4,15	1,68
Jordanów	1,82	-0,63
Lubień	5,52	1,29
Mszana Dolna	4,65	0,11
Pcim	4,10	-1,98
Tokarnia	5,96	3,87
Wiśniowa	1,94	0,93
Województwo małopolskie	0,99	-1,82

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jeśli chodzi o saldo migracji na 1000 mieszkańców, cztery gminy charakteryzowała dodatnia wartość tego wskaźnika w 2024 roku. Tylko w gminie Lubień wskaźnik przyjmował wartość powyżej średniej wojewódzkiej. Pozostałe jednostki posiadały ujemne saldo migracji, przy czym w gminie Tokarnia było ono zdecydowanie najbardziej niekorzystne.

Tabela 38. Porównanie salda migracji na 1000 mieszkańców w badanych gminach w 2024 roku

Gmina	2024
Budzów	-1,40
Dobra	0,00
Jordanów	-2,80
Lubień	1,80
Mszana Dolna	0,50
Pcim	-0,40
Tokarnia	-5,70
Wiśniowa	1,10
Województwo małopolskie	1,70

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Każda z badanych gmin dotknięta jest przez zjawisko starzenia się lokalnej społeczności. Udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem w roku 2024 zwiększył się w porównaniu do roku 2015 zarówno w każdej z gmin, jak i w całym regionie. Jednak należy zwrócić uwagę na fakt, iż w żadnej z gmin nie przekroczył on średniej dla regionu, ani w 2015, ani w 2024.

W przypadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem, trzy gminy zanotowały wzrost udziału liczby osób w tym wieku w stosunku do roku 2015: Dobra, Tokarnia, Wiśniowa. Również w żadnym z badanych lat żadna gmina nie odnotowała wartości poniżej średniej dla regionu.

Tabela 39. Porównanie udziału ludności wg ekonomicznych grup wieku w liczbie mieszkańców ogółem w badanych gminach do średniej wojewódzkiej w roku 2015 i 2024 roku

Gmina	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
	2015	2024	2015	2024	2015	2024
Budzów	23,52%	22,62%	61,95%	59,90%	14,53%	17,42%
Dobra	21,87%	22,78%	62,40%	58,80%	15,72%	18,95%
Jordanów	21,88%	21,49%	62,19%	59,89%	15,93%	18,89%
Lubień	23,27%	22,66%	61,70%	59,25%	15,03%	18,31%
Mszana Dolna	23,60%	22,80%	61,71%	60,60%	14,69%	16,87%
Pcim	22,38%	21,63%	62,55%	59,41%	15,07%	19,13%
Tokarnia	23,26%	23,66%	63,65%	59,45%	13,09%	17,44%
Wiśniowa	22,86%	23,26%	62,22%	58,67%	14,92%	18,94%
Średnia wojewódzka	18,93%	19,31%	62,45%	59,22%	18,62%	21,79%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Większość badanych gmin, poza gminami Dobra i Mszana Dolna, w 2023 roku cechowała się wyższym poziomem wyposażenia mieszkań w wodociąg od średniej wojewódzkiej. Trzy gminy: Lubień, Pcim, Wiśniowa charakteryzowały się wyższym poziomem wyposażenia mieszkań w łazienkę od średniej wojewódzkiej (poza wyposażeniem w gaz sieciowy w gminie Mszana Dolna). W przypadku pozostałych instalacji średnia wojewódzka była wyższa, niż wskaźniki dla poszczególnych gmin. Największa rozbieżność występowała w dostępności gazu sieciowego.

Tabela 40. Porównanie stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje w badanych gminach w 2023 roku do średniej wojewódzkiej

Gmina	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie	gaz sieciowy
Budzów	99,3%	93,3%	80,8%	0,8%
Dobra	96,8%	90,2%	76,2%	64,4%
Jordanów	98,3%	92,8%	80,4%	19,3%
Lubień	98,8%	96,9%	81,8%	65,9%
Mszana Dolna	97,1%	93,4%	83,1%	74,2%
Pcim	98,1%	97,0%	82,2%	56,5%
Tokarnia	98,6%	93,5%	81,5%	53,3%
Wiśniowa	98,5%	96,4%	78,9%	10,8%
Średnia wojewódzka	97,8%	95,3%	86,4%	67,7%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W 2024 roku żadna z badanych gmin nie przekroczyła średnich wartości regionalnych dla stopnia zwodociągowania i skanalizowania. Gmina Tokarnia cechowała się najniższym wskaźnikiem dotyczącym stopnia zwodociągowania oraz jednym z najniższych w przypadku stopnia skanalizowania obszaru.

Tabela 41. Porównanie stopnia zwodociągowania i skanalizowania w badanych gminach w 2024 roku do średniej wojewódzkiej

Gmina	stopień zwodociągowania	stopień skanalizowania
Budzów	0,6%	22,8%
Dobra	57,6%	33,6%
Jordanów	35,5%	38,0%
Lubień	14,2%	34,0%
Mszana Dolna	30,3%	44,5%
Pcim	10,4%	30,3%
Tokarnia	0,0%	28,1%
Wiśniowa	60,9%	54,2%
Średnia wojewódzka	82,4%	66,2%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Gmina Tokarnia w 2023 roku była jedną z czterech spośród badanych gmin, które cechowały się niższą od średniej wojewódzkiej wartością wskaźnika dotyczącego liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Tabela 42. Porównanie liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w badanych gminach w 2023 roku

Gmina	2023
Budzów	109
Dobra	1 004
Jordanów	237
Lubień	237
Mszana Dolna	355
Pcim	310
Tokarnia	220
Wiśniowa	302
Województwo małopolskie	296

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Niemal każda z badanych gmin, poza gminami Dobra i Mszana Dolna, w 2024 roku cechowała się niższym udziałem zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym od średniej wojewódzkiej. Wskaźnik w Gminie Tokarnia przyjął jedną z najniższych wartości.

Tabela 43. Porównanie udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w badanych gminach w 2024 roku do średniej wojewódzkiej

Gmina	2024
Budzów	2,9
Dobra	3,9
Jordanów	2,9
Lubień	1,8
Mszana Dolna	4,7
Pcim	1,5
Tokarnia	1,6
Wiśniowa	2,0
Województwo małopolskie	3,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W każdej z badanych gmin liczba przedsiębiorstw w roku 2024 wzrosła w stosunku do roku 2015. Gmina Tokarnia jest jednostką, w której odnotowano najwyższy procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w przyjętym okresie analizy.

Tabela 44. Porównanie liczby podmiotów gospodarki narodowej na terenie badanych gmin w roku 2015 i 2024

Gmina	2015	2024	Zmiana w stosunku do roku 2015	Zmiana w stosunku do roku 2025 w %
Budzów	631	863	232	36,77%
Dobra	630	976	346	54,92%
Jordanów	826	1 162	336	40,68%
Lubień	705	1 009	304	43,12%
Mszana Dolna	1 243	1 785	542	43,60%
Pcim	806	1 240	434	53,85%
Tokarnia	560	870	310	55,36%
Wiśniowa	659	889	230	34,90%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Spośród badanych jednostek wszystkie w 2024 roku cechowały się niższą od średniej wojewódzkiej wartością wskaźnika liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności.

Tabela 45. Porównanie liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w badanych gminach w 2024 roku do średniej wojewódzkiej

Gmina	2024
Budzów	982
Dobra	966
Jordanów	1 042
Lubień	998
Mszana Dolna	1 011
Pcim	1 120
Tokarnia	990
Wiśniowa	1 179
Województwo małopolskie	1 456

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W 2024 roku tylko Gmina Dobra cechowała się wyższym wskaźnikiem dochodów na mieszkańca od średniej wojewódzkiej. Jednocześnie, żadna z gmin nie przekroczyła średniej wojewódzkiej w zakresie wydatków na mieszkańca.

Tabela 46. Porównanie dochodów na mieszkańca i wydatków na mieszkańca w badanych gminach w 2020 roku do średniej wojewódzkiej

Gmina	dochody na mieszkańca	wydatki na mieszkańca
Budzów	7 190,94	7 343,58
Dobra	8 535,21	7 966,63
Jordanów	7 163,42	6 230,56
Lubień	7 270,37	7 587,95
Mszana Dolna	6 558,89	6 276,52
Pcim	5 645,34	6 041,81
Tokarnia	6 003,19	6 369,85
Wiśniowa	8 294,82	8 458,91
Średnia wojewódzka	8 432,56	8 723,18

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Przedstawione dane statystyczne wskazują, że Gmina Tokarnia nie odbiega stopniem rozwoju oraz stanem obecnym zjawisk społecznych, przestrzennych, gospodarczych od podobnych jednostek. Najbardziej niekorzystne wartości wskaźników cechowały Gminę w zakresie dostępności infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. Do najbardziej korzystnych na tle wybranych gmin należały wskaźniki dotyczące wzrostu liczby mieszkańców, przyrostu naturalnego, zaawansowania zjawiska starzenia się społeczności oraz dynamiki wzrostu liczby przedsiębiorstw w badanym okresie.

SPIS TABEL

Tabela 1. Formy użytkowania terenu w Gminie Tokarnia.....	10
Tabela 2. Porównanie gęstości zaludnienia poszczególnych gmin powiatu myślenickiego w 2024 roku.....	11
Tabela 3. Poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej w Gminie Tokarnia w 2024 roku	19
Tabela 4. Stopień zwodociągowania i skanalizowania Gminy Tokarnia w 2023 roku	19
Tabela 5. Porównanie stopnia zwodociągowania i stopnia skanalizowania Gminy Tokarnia, powiatu myślenickiego, w tym obszarów wiejskich oraz województwa małopolskiego, w tym obszarów wiejskich w 2023 roku	20
Tabela 6. Poziom rozwoju sieci gazowej w Gminie Tokarnia w 2023 roku.....	21
Tabela 7. Wykaz instalacji fotowoltaicznych zainstalowanych na budynkach gminnych	24
Tabela 8. Liczba ludności poszczególnych gmin powiatu myślenickiego w 2024 roku.....	28
Tabela 9. Przyrost naturalny w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024	29
Tabela 10. Przyrost naturalny w Gminie Tokarnia, powiecie myślenickim i województwie małopolskim w 2024 roku	29
Tabela 11. Saldo migracji w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024	29
Tabela 12. Kierunki migracji w Gminie Tokarnia w 2024 roku	30
Tabela 13. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Tokarnia w 2024 roku	30
Tabela 14. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w Gminie Tokarnia w 2023 roku.....	33
Tabela 15. Wskaźniki dla zasobów mieszkaniowych Gminy Tokarnia, powiatu myślenickiego oraz województwa małopolskiego w 2020 roku.....	33
Tabela 16. Liczba szkół podstawowych oraz uczniów do nich uczęszczających i ich absolwentów w Gminie Tokarnia i w powiecie myślenickim w 2023 roku	34
Tabela 17. Funkcjonowanie Kliszczackiego Centrum Kultury w 2024 roku.....	36
Tabela 18. Funkcjonowanie Biblioteki Samorządowej Gminy Tokarnia w 2024 roku	36
Tabela 19. Funkcjonowanie placówek ochrony zdrowia na terenie Gminy Tokarnia w 2024 roku	38
Tabela 20. Świadczenia pomocy społecznej w Gminie Tokarnia w 2023 roku	39
Tabela 21. Porównanie liczby bezrobotnych na terenie powiatu myślenickiego w 2024 roku	41
Tabela 22. Udział osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w liczbie bezrobotnych ogółem w poszczególnych gminach powiatu myślenickiego w 2024 roku.....	42
Tabela 23. Stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego w 2024 roku.....	42
Tabela 24. Liczba osób pracujących w poszczególnych gminach powiatu myślenickiego powiatu myślenickiego w 2024 roku.....	43
Tabela 25. Udział podmiotów gospodarki narodowej według rodzajów działalności PKD 2007 w liczbie podmiotów ogółem w Gminie Tokarnia, powiecie myślenickim i województwie małopolskim w 2024 roku	48
Tabela 26. Porównanie wskaźnika aktywności gospodarczej na terenie Gminy Tokarnia, powiatu myślenickiego i województwa małopolskiego w 2024 roku	48
Tabela 27. Wybrane pozycje dochodów Gminy Tokarnia w 2024 roku	49
Tabela 28. Dochody Gminy Tokarnia w 2024 roku według działów Klasyfikacji Budżetowej w zł	49
Tabela 29. Dochody Gminy Tokarnia na 1 mieszkańca w 2024 roku	50

Tabela 30. Wydatki Gminy Tokarnia w 2024 roku w zł	51
Tabela 31. Wydatki Gminy Tokarnia w 2024 roku według działów Klasyfikacji Budżetowej	51
Tabela 32. Wydatki Gminy Tokarnia na 1 mieszkańca w 2024 roku.....	52
Tabela 33. Dane dotyczące obsługi długu publicznego i udziału wydatków inwestycyjnych w strukturze wydatków Gminy Tokarnia w 2024 roku	53
Tabela 34. Odległość drogowa siedzib wybranych gmin od Krakowa w km	56
Tabela 35. Porównanie gęstości zaludnienia w badanych gminach w 2024 roku.....	57
Tabela 36. Porównanie liczby ludności badanych gmin w roku 2015 i 2024	58
Tabela 37. Porównanie przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w badanych gminach w 2015 i 2024 roku	59
Tabela 38. Porównanie salda migracji na 1000 mieszkańców w badanych gminach w 2024 roku	59
Tabela 39. Porównanie udziału ludności wg ekonomicznych grup wieku w liczbie mieszkańców ogółem w badanych gminach do średniej wojewódzkiej w roku 2015 i 2024 roku	60
Tabela 40. Porównanie stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje w badanych gminach w 2023 roku do średniej wojewódzkiej.....	61
Tabela 41. Porównanie stopnia zwodociągowania i skanalizowania w badanych gminach w 2024 roku do średniej wojewódzkiej.....	61
Tabela 42. Porównanie liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w badanych gminach w 2023 roku	62
Tabela 43. Porównanie udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w badanych gminach w 2024 roku do średniej wojewódzkiej	62
Tabela 44. Porównanie liczby podmiotów gospodarki narodowej na terenie badanych gmin w roku 2015 i 2024	63
Tabela 45. Porównanie liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w badanych gminach w 2024 roku do średniej wojewódzkiej	63
Tabela 46. Porównanie dochodów na mieszkańca i wydatków na mieszkańca w badanych gminach w 2020 roku do średniej wojewódzkiej	64

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Mapa województwa małopolskiego	4
Rysunek 2. Mapa powiatu myślenickiego	5
Rysunek 3. Mapa gminy Tokarnia	6

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Udział powierzchni poszczególnych sołectw w powierzchni gminy w ha.....	10
Wykres 2. Liczba mieszkańców Gminy Tokarnia w latach 2015-2024.....	27
Wykres 3. Udział liczby mieszkańców poszczególnych sołectw w liczbie ludności Gminy Tokarnia ogółem w 2025 roku.....	28

Wykres 4. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024	31
Wykres 5. Udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem w poszczególnych gminach powiatu myślenickiego w 2023 roku	40
Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Tokarnia w latach 2015-2024.....	46
Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w Gminie Tokarnia w 2024 roku według sekcji PKD 2007	47